

m.remissvar@regeringskansliet.se
kopia: m.nm@regeringskansliet.se,
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Reviderat direktiv om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse – förslag från Europeiska kommissionen

Diarienummer M2022/01945

1. Bakgrund

EU-kommissionen har utvärderat det trettio år gamla avloppsdirektivet 91/271/EEG och offentliggjorde ett förslag till reviderat direktiv den 26 oktober 2022 som Miljödepartementet (numera Klimat- och näringslivsdepartementet) har skickat på remiss. Förslaget omfattar 35 artiklar och fem bilagor och remissen avser en oredigerad version på engelska.

2. Sammanfattade synpunkter

Vi lämnar övergripande och sammanfattande synpunkter i det här avsnittet och specifika synpunkter på förslagens artiklar och bilagor i avsnitt 3. I vår bilaga till det här svaret lämnar vi några förslag till artiklar som vi anser bör läggas till i EU-kommissionens förslag.

Förslag till revideringar och nya regler som i huvudsak är bra

Svenskt Vatten stödjer revideringen av det nu över trettio år gamla avloppsdirektivet, som behöver moderniseras och skärpas i flera avseenden men också anpassas till förutsättningar och behov i alla medlemsstater som tillkommit efter 1991, bland dem Sverige.

Vi är positiva till att kommissionen föreslår krav på avancerad rening (artikel 8) liksom till det progressiva förslaget om att företagen som orsakar behoven av reningen ska bidra till finansieringen av den genom ett producentansvar (artiklarna 9 och 10), men vi anser att alla krav på rening ska utgå från ett behov i miljön. Förslaget innebär att reningsverk för >100 000 pe ska införa avancerad rening utan behovsbedömning, vilket vi anser är principiellt fel.

Svenskt Vatten är branschorganisationen för landets viktigaste livsmedelsproducenter och miljövårdsföretag – VA-organisationerna. Vår vision är att Sverige ska ha rent dricksvatten, friska sjöar och hav. Vi företräder alla 290 kommuners VA-organisationer. De förser 9,5 miljoner människor med rent vatten varje dag, året om.

Enligt Helsingforskonventionen (Helcom) är att alla delar av Östersjöns miljö kontaminerade av läkemedel¹ och krav i EU:s havsmiljödirektiv² utgår från Helcoms behovsbedömningar³. Det är på så vis troligt att det inte blir någon skillnad i praktiken för kraven på de flesta svenska reningsverken för >100 000 pe (personequivallenter) att utgå från behovet av rening jämfört med kommissionens förslag som gör det motsatta, men det är en viktig princip att rening ska krävas utifrån behov och inte bara för att det går.

Behovsprincipen är angelägen för att kunna motivera och värna det viktiga förslaget om full kostnadstäckning enligt det utvidgade producentansvaret. Då bör inga krav ställas som medför omotiverade kostnader. Behoven kan variera inom EU.

Vi anser att genomförandetiderna är realistiskt tidspressade och bör skjutas framåt, Beträffande avancerad rening bör de skjutas till efter att finansieringen via det utökade producentansvaret är på plats. Det är angeläget att producentansvaret medför full kostnadstäckning. Om kraven på avancerad rening träder i kraft innan producentansvarets finansiering är på plats måste kostnaderna för rening ersättas retroaktivt.

Vi ser en brist på samordning mellan avloppsdirektivet, ramdirektivet för vatten och MKN-direktivet i och med att EU-kommissionen parallellt med ett nytt avloppsdirektiv föreslår nya miljökvalitetsnormer för kemisk status, exempelvis för tre läkemedel. God kemisk status ska enligt ramdirektivet för vatten vara uppnådd 2027 medan rening av läkemedel för att uppnå god kemisk status ska vara införd ca tio år senare enligt avloppsdirektivet.

Principen om att förorenar betalar är viktig att hävda. Finansieringsmodellen genom det utvidgade producentansvaret kan skynda på utvecklingen av att fler läkemedel sätts på marknaden som enklare bryts ned i naturen och inte kräver avancerad rening. Vi föreslår därför ändringar i förutsättningarna för undantag (artikel 9.2) för det utvidgade producentansvaret så att finansieringen räcker. Kommissionens föreslagna förutsättningar för att inte omfattas av producentansvaret blir kryphål. Vi föreslår att mängdgränsen för ansvar på 2 ton tas bort så att alla som sätter mediciner och kosmetika på marknaden behandlas lika och vi ifrågasätter om distributörer ska omfattas av betalningsansvar, exempelvis apotek och butiksiddkare. Vi förutsätter att producentansvaret inkluderar krav på reningsverk för <10 000 pe enligt artikel 18 genom hänvisningen till artikel 8.

Vi instämmer i behoven av planering, men kravet i artikel 5 på integrerade planer för hantering av avloppsvatten bör exkludera dagvatten som inte leds till reningsverket som spillvatten. Reglering av annat dagvatten och åtgärder för hanteringen av detta är främst en fråga om samhällsplanering och inte en fråga för reglering i ett tekniskt EU-direktiv om rening av avloppsvatten från tätorter. Dagvattenhantering rör fysisk planering och klimatanpassning av tätorter och påverkar hur dessa ska gestaltas, samverkan mellan privat och offentligt, balansen mot andra samhällsbehov, riskavvägningar, intrång på privat mark, frågor om intrångsersättning m.m. EU-regler om fysisk planering förutsätter att Ministerrådet är enigt.

¹ [Baltic Sea Action Plan – Update 2021](#), oktober 2021, sidan 30.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Ramdirektiv om en marin strategi)

³ Artiklarna 4, 6 och 8.2 vilka kan jämföras med Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter HVMFS (2012:18) bilaga 3, del B Indikatorer för att bedöma miljökvalitetsnormerna, punkt B.1.3

Vi välkomnar förslaget uppströmsperspektiv, exempelvis det striktare kravet på anslutning av industrier till avloppssystemet (artikel 14). Vi föreslår dock att en ny artikel läggs till (se bilaga 1) för att förhindra att uttjänta varor som producenterna anser är spolbara (s.k. flushabels) sätts på marknaden och spolats ner i avloppet i stället för att tas om hand som avfall enligt avfallsdirektivets regler. Nerspolat avfall ställer redan till med problem i ledningar och reningsverk för mångmiljonbelopp och orsakar att orenat avloppsvatten bräddar. Problemen får inte förvärras.

Svenskt Vatten stödjer att avloppsdirektivet reglerar energineutralitet för avloppsanläggningar (artikel 11) men reglerna behöver ändras så att energin från biogas, avloppsvatten och i slam från reningsverk kan tas till vara mer flexibelt och effektivt även utanför reningsverkens fastighet.

Vi bedömer att Sverige kan behöva lagstiftning som möjliggör genomförandet av kravet om kollektiv energineutralitet på nationell nivå som en process under vilken åtgärdsbördorna fördelas. Det beror på att enskilda reningsverk inte var för sig kommer att kunna bli energineutrala och på att förbättringar sker i flera steg. Kommissionens förslag bygger därför på en förbättringsprocess i flerårsvisa steg med tillhörande revisioner. Vi bedömer också att kollektiv energineutralitet inte kan uppnås på nationell nivå genom prövning av varje enskilt reningsverk mot miljöbalkens hänsynsregler. Sådana krav ska vara platsspecifika, men ska reningsverken tillsammans bli energineutrala kan vissa av dem behöva kompensera för vad reningsverk i andra delar av Sverige inte klarar, t.ex. för att klimatet är kallare. Vattentjänstlagen medger bara finansiering av nyttor för varje enskild kommuns VA-kollektiv.

Vi stödjer mätning av hur anläggningarna påverkar klimatet genom utsläpp av metan och lustgas (artikel 22).

Vi är positiva till artiklarna 15 och 20 om återanvändning av vatten respektive slam. Vi har ett tilläggförslag om att återanvändning av slam ska ses som ett sätt att återföra fosfor och kväve.

Brister och svagheter i förslaget till nytt direktiv

Direktivet innehåller tyvärr också en lång rad tvetydigheter och flera stora brister och svagheter. Avloppsdirektivet är ett s.k. minimidirektiv som anger de lägsta kraven som ska uppfyllas samtidigt ges varje land möjlighet att ställa strängare krav. En generell basnivå kan på så vis kompletteras utifrån varje lands behov och förutsättningar. Hissas basnivån upp för mycket blir det lika mycket fel överallt som när den läggs för lågt.

Svenskt Vatten anser att basnivån behöver och kan höjas, men i flera delar skapar förslaget en felriktad eller orimlig basnivå med stora kostnader och liten miljönytta och tränger undan åtgärder för mer angelägna miljöproblem. Nyttor och konsekvenser blir obalanserade, exempelvis kravet på kväverening, som dessutom blir svårt att följa.

Det blir svårt att klara kravet på nationell energineutralitet (artikel 11) om reningsverken får orimliga kvävereningskrav, det gäller särskilt rening av kväve i norra Sverige.

Förslaget till direktiv innebär en genomsnittlig kostnadshöjning i Sverige på mellan 400 och 700 kronor per person och år och flera gånger mer i landsbygdskommuner där kostnaderna i huvudsak går till åtgärder utan tydlig miljönytta. Detaljerna i vår beräkning och bedömning av kvantitativa och kvalitativa konsekvenser framgår av Svenskt Vattens konsekvensutredning⁴.

Undantag från ramdirektivets för vatten försämringsförbud (Weserdomen) saknas – en mycket allvarlig brist

Direktivets allvarligaste brist är avsaknaden av regler som hanterar de för miljön och samhället negativa följderna av försämringsförbudet i artikel 4 i EU:s ramdirektiv för vatten⁵ och tolkningen av förbudet efter EU-domstolens Weserdom⁶. Avsaknaden av reglering innebär ett hinder för befolkningsökning, bostadsbyggande och samhällsutveckling i vissa svenska tätorter med effektiva reningsverk och får negativa konsekvenser för miljön om avloppsvattnet inte kan renas på bästa sätt.

Problemet med förhållandet mellan ramdirektivet för vatten och avloppsdirektivet uppstår när det inte finns tillgänglig teknik för att ytterligare kunna rena ökande mängder fosfor eller andra föroreningar från en växande befolkning och det saknas en tillräckligt tålig recipient för utsläppet. Det uppstår också när det saknas tillgänglig teknik för att rena ämnen som inte alls får släppas ut för att den kemiska statusen i recipienten är sämre än god, vilket är fallet i hela landet för kvicksilver. Utsläpp av små mängder kvicksilver från tandfyllningar hos Sveriges befolkning går inte att stoppa, varken hos tandläkarmottagningar eller från dagligt slitage. Dessutom skärper EU genom MKN-direktivet⁷ regelbundet miljö kvalitetsnormerna för kemisk status och varje gång kan riskerna öka för att miljöskyddande reningsverk kan bli otillåtna.

Flera reningsverk har redan drabbats; en utbyggnad har begränsats och stoppat utvecklingsplaner för orten (Bydalen i Åre kommun), en annan är överlämnad till regeringen (Uppsala) och nyligen har en verksamhetsutövare återkallat sin ansökan om tillstånd efter yttranden från länsstyrelsen och vattenmyndigheten (Helsingborg). I ett fjärde fall har planer på nedläggning och överföring av avloppsvatten från två gamla reningsverk till ett stort modernt övergetts (Käppala). Det första ärendet rörde fosfor och syreförbrukande ämnen, det andra och fjärde exemplet rör fosfor och det tredje metaller, bland dem kvicksilver. Hindrad effektivisering och utbyggnad av avloppsreningen hotar miljö, befolkningstillväxt och samhällsutveckling.

I bilagan till det här svaret lämnar vi ett förslag på utformning av en undantagsartikel.

⁴ [Avloppsdirektiv med konsekvenser – Svenskt Vattens analys och värdering av EU-kommissionens förslag den 26 oktober 2022 till nytt avloppsdirektiv](#)

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område

⁶ EU-domstolens avgörande i mål C-461/13

⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/105/EG om miljö kvalitetsnormer inom vattenpolitikens område

Reglerna bör gynna ny teknik och ta höjd för teknikutveckling

Som ramdirektivet för vatten och avloppsdirektivet fungerar tillsammans efter Weserdomen blir det runt om i Europa tryggare att rena övergödande fosfor i avloppsvatten ineffektivt genom att bara följa avloppsdirektivets baskrav. Då finns tekniska marginaler kvar i reningsverken som helt kan kompensera för en framtida befolkningsökning så att inte fler kg fosfor når recipienten, trots att befolkningen ökar stadigt. Reningsverk kan ju inte likt en industri flytta sin verksamhet och inte heller stoppa eller minska inflödet av det som ska renas.

Eftersom inte heller det föreslagna avloppsdirektivet i artikel 18.2 punkt f kräver av reningsverken att göra sitt yttersta för att nå ramdirektivets för vattenmiljömål kommer reningsverken kunna tillämpa en lägre kravnivå än den strängaste för att på så vis inte bli otillåtna. Det räcker att de tillämpar något strängare krav än baskraven. De kan t.ex. öka 90 procent fosforrening (ca 0,5 mg/l i utsläppet) till 93 procent (ca 0,4 mg/l). Då är den tekniska marginalen fortsatt betryggande för att utan att öka utsläppen kunna fyrdubbla ortens befolkning. Teknikgränsen går vid 98–99 procents rening, som några reningsverk i Sverige redan ligger vid, och då är det oundvikligt att ökad befolkning innebär ökade utsläpp.

Svenskt Vatten anser att EU genom ett undantag i avloppsdirektivet från försämringsförbudet i ramdirektivet för vatten bör gynna dem som renar utsläppen effektivt redan idag, i stället för att uppmuntra ineffektiv rening idag för att kunna rena effektivare i framtiden. Ett bättre alternativ vore att ändra i ramdirektivet, men det ville inte EU-kommission och inte heller Sveriges regering föreslå när möjligheten fanns efter utvärderingsperioden 2018 - 2019.

Vidare skulle de föreslagna kraven på sekundär, tertiär och kvartenär rening i artiklarna 7–9 kunna tolkas som att de ställer krav på att viss teknik ska tillämpas, vilket Svenskt Vatten anser är otidsenligt. En annan nackdel är att begreppen genom regleringen i bilaga 1 omfattar paket med utsläppskrav som ska uppfyllas även om miljöskyddsbehovet avser bara en del av paketet. Direktivet bör i stället ställa funktionskrav som släpper utvecklingen av tekniska lösningar fri och som möjliggör teknikanpassning till behoven i den lokala/regionala miljön bedömda enligt EU:s båda ramdirektiv för hav respektive vatten. Det viktigaste för miljön och människors hälsa är vilket resultat som ska nås, inte vilken teknik som används för att nå dit.

Även kravet på utsläppskontroll i förslagets artikel 21 och bilaga 1 härrör från traditioner som gällde när det nu trettio år gamla direktivet skrevs. Kontrollkraven kan bara följas i konventionella avloppsreningsverk. De hämmar exempelvis resurseffektiva naturbaserade lösningar och produktion av vatten för återanvändning eller av dricksvatten från spillvatten. Rening i markbäddar kan behöva stoppas och byggas om på grund av att utsläppskontrollen inte är möjlig att utföra på föreslaget sätt.

Direktivets artikel 15 om att gynna återanvändning av resurser är bra men som en följd av artikeln behöver kraven i andra artiklar som t.ex. artiklarna 6–8 vara utformade så att de inte förutsätter att avloppsvatten renas i ett konventionellt avloppsreningsverk och leder till ett ytvattenutsläpp. Avloppsreningsverk måste kunna utvecklas till resursåtervinningsverk men det föreslagna direktivet hindrar detta. Här ger vi några exempel.

- för att möta ett allt varmare klimat kan spillvattnet framöver behöva renas till dricksvatten med ny teknik och andra kravnivåer än de som regleras. Uppstår inga utsläpp till vattenmiljön bör avloppsdirektivets krav på utsläppsnivåer och kontroll av spillvatten från tätbebyggelse medge andra kontrollkrav än avloppsdirektivets eller att dricksvattendirektivets⁸ krav på kontroll av dricksvattenkvalitet ska följas i stället.
- en anläggning som återvinner avloppsvatten utvecklas i Kivik på Österlen⁹ i Skåne och vatten från ett industrireningsverk för avloppsvatten från livsmedelsindustrin återvinns som dricksvatten i Mörbylånga på Öland¹⁰.

Det är angeläget att direktivets miljöskyddskrav utformas så att direktivet möjliggör teknisk utveckling flera decennier framåt för att underlätta Europas och Sveriges anpassning till ett förändrat klimat, vattenbrist, högre energipriser, minskat utlandsberoende och ökande befolkning.

Reglerna bör miljöanpassas

Svenskt Vatten anser att förslagets regler om utsläpp av kväve och fosfor behöver förbättras avsevärt (artikel 7 och bilaga 1). Förslaget missar miljönytta eller överreglar utan tydlig miljönytta eller på sätt som ökar energi- och kemikalieförbrukningen och medför negativ klimatpåverkan. Subsidiaritetsprincipen för lokala beslut om tekniska lösningar för att nå kvalitetskraven i havs- och vattendirektiven bör stärkas.

Utformningen av avloppsdirektivets artikel 7 om tertiär rening enligt principen one-size-fits-all måste överges och direktivets krav måste bättre anpassas efter regionala och lokala behov bedömda enligt EU:s ramdirektiv för vatten respektive havsmiljödirektivet. Avloppsdirektivet är ett tekniskt direktiv och ska inte genom hänvisningen till bilaga 2, ovetenskapligt föregå och centralistiskt sätta sig över bedömningar av miljökvalitet enligt ramdirektiven för havsmiljön respektive vattenmiljön. Eutrofiering kan enligt definitionen bero på antingen fosfor eller kväve (artikel 2) men oavsett orsak ska båda ämnena renas på grund av innebörden av tertiär rening. Varken EU, Sverige eller miljön har råd med åtgärder som suboptimerar eller riktas fel.

Svenskt Vatten anser att de föreslagna kraven på avlopp för mellan 1 000 och 2 000 personer bör slopas. Avloppsrening för färre än 2 000 personer bör regleras nationellt utifrån de behov som bedöms i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten. Nyttan för miljön skulle bli större om reningsverk för >100 000 pe tvingades rena fosfor till 95% i stället för till föreslagna 90%.

Vi anser att reglerna för rening måste bli mer flexibla. Principen att ställa tekniska krav utifrån behoven i miljön och skyddet av människors hälsa bör vara vägledande. Detta kan bara uppnås genom att reglera funktionskrav som kan samspela med behov av rening som är identifierade enligt ramdirektivet för vatten eller havsmiljödirektivet samt att begreppen sekundär, tertiär och kvartenär rening slopas.

⁸ Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2020/2184 om kvaliteten på dricksvatten

⁹ <https://www.svensktvatten.se/forskning/sa-jobbar-vi-med-forskning-svu/pagaende-svu-projekt2/kan-avloppsvatten-bli-vart-framtida-dricksvatten/>

¹⁰ <https://www.morbylanga.se/bygga-bo-miljo/Vatten-och-avlopp/Avslutade-projekt/Nytt-vattenverk-i-Morbylanga/?action=setcookieinfocookie>

Avloppsdirektivet bör exempelvis kunna ställa krav på fosforrening utan att samtidigt per automatisk kräva obehövlig kväverening, annan biologisk rening eller föråldrade tekniska lösningar.

Hänvisningar till begreppet sekundär rening kan medföra en inlåsning till att införa biologisk reningsteknik utan behov. För många byar och andra små tätbebyggelser kan rening av fosfor genom kemisk fällning (regleras bara under begreppet tertiär rening) vara viktigare. Då är det onödigt att införa teknik för biologisk rening bara för att uppnå ett irrelevant krav på utsläpp av biologiskt och kemiskt syreförbrukande ämnen (BOD och COD). I kalla klimat utan behov av att rena BOD blir sekundär rening en inte bara onödig utan också en dyr kostnad.

Det nya direktivet behöver ta hänsyn till kallt klimat, utspridd befolkning och till att naturgeografin och miljöförhållandena i Sverige och Skandinavien avviker från de på kontinenten eller runt Medelhavet. Exempelvis gynnar Sveriges rikedom på sjöar s.k. kväveretention vilken är naturens egen kväverenningsprocess som omvandlar utsläppt kväve till vatten till kvävgas, som avgår till luften som till ca 78 procent består av kvävgas. Att i enlighet med förslaget rena kväve i norra Sverige till en utsläppshalt på 6 mg/l i såväl stora som mellanstora (artikel 7) och små (artiklarna 3 och 4) reningsverk är orimligt också utan klimathänsyn eftersom Bottenviken och Bottenhavet inte generellt är övergödningssensibla för kväve.

Östersjön inkl. Bottenviken och Bottenhavet är med sitt bräckta havsvatten överallt övergödningssensibla för fosfor. Havet är extra känsligt eftersom det är ett innanhav som är nästan stängt från inflöde av salt syrerikt havsvatten, vilket skiljer det från Atlanten och Medelhavet.

Reglerna behöver även anpassas till olika klimathänsynerna. Artikel 13 motsvarar i praktiken ett förbud mot hänsyn till temperatur trots att rening av kväve och biologiskt syreförbrukande ämnen (BOD) renas med biologisk teknik som är temperaturberoende. Sådan rening behövs inte alltid, t.ex. när kväve och BOD släpps ut ifrån en mindre eller medelstor ort i en stor älv med syrerikt vatten som mynnar ut i ett kust- och havsvatten som tål utsläppen.

Den undermåliga miljöanpassningen av kraven på kväverening slår orimligt fel. Åtgången på energi och utsläpp som påverkar klimatet ökar. Reglerna medför låga kostnader för storstadsbor för åtgärder som skapar miljönytta, men genererar höga kostnader för dem som bor utanför storstäderna och högst för landsbygdsbor för åtgärder som till >90 procent saknar eller ger svag miljönytta. En länk till vår konsekvensanalys av avloppsdirektivet kan nås via fotnot 1 i det här yttrandet.

Svenskt Vatten föreslår en skärpning av det föreslagna fosforkravet från 0,5 mg P_{tot}/l till 0,3 mg P_{tot}/l för utsläpp från de största reningsverken för >100 000 pe. En sådan skärpning bedömer vi skulle ge en större och mer träffsäker miljönytta för Östersjön och samspela väl med krav på sådana reningsverk som enligt direktivet måste rena läkemedel och andra organiska ämnen. Avancerad rening förutsätter ett vatten som renats från partiklar och det är partiklarna som bär med sig fosfor. Ökad fosforrening i färre stora reningsverk bedömer vi skulle ge större miljönytta än att utvidga avloppsdirektivet till att omfatta många små reningsverk för 1 000–2 000 pe.

Genomförandetiderna måste vara realistiska

Vi anser att genomförandetiderna i samtliga av direktivets olika artiklar bör utgå från när direktivet träder i kraft och skjutas framåt, de är orealistiskt pressade. Systemet för det utökade producentansvaret för finansiering av avancerad (kvartenär) rening behöver finnas på plats innan investeringarna kan påbörjas. Under tiden kan behoven av lokal rening utredas.

Kostnaderna för att klara kraven i direktivet är mycket stora men drivs upp ytterligare om efterfrågan på teknik och kompetens blir större än tillgången. Pressen kommer att öka på samhällets redan hårt ansträngda administrativa kapacitet hos verksamhetsutövare, konsulter och myndigheter för tillståndsgivning men också för kontroller och rapportering.

Direktivet måste vara förenligt med EU-fördragen

Svenskt Vatten finner anledning att sätta frågetecken för om beslut om alla delar av förslaget till avloppsdirektiv är förenligt med artikel 191 och 192.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som anger att regionernas olika förhållanden ska beaktas. Svenskt Vatten anser bl.a. att kväverening och andra krav regleras på ett sätt som inte tar hänsyn till regionala miljöbehov, bedömd miljö kvalitet och bortser från andra regionala förhållanden och samhällsbehov. Det kan för ett antal av förslagen också ifrågasättas om de är nödvändiga för att nå målen som avses och om kraven står i proportion till kostnaderna som de medför.

Proportionaliteten i att EU ska reglera individuella avlopp (IAS) med en gemensam standard kan ifrågasättas. Antalet sådana i Sverige och Finland torde utgöra en icke oväsentlig andel av totalantalet inom EU men detta nämner inte EU-kommissionen med ett ord. Nationella krav blir sannolikt mer proportionerliga och träffsäkra när de grundas på behovsbedömningar enligt ramdirektivet för vatten.

Kommissionens interna granskningskommitté (Scrutiny Board) påpekade den 3 juni 2022 att det fanns brister i konsekvensutredningen och lyfte fram den bristande proportionaliteten mellan nyttan av individuella åtgärder och kostnaderna.¹¹ Vi bedömer att kommissionen inte har tagit till sig synpunkterna och åtgärdat dem innan den presenterade förslaget den 26 oktober. Konsekvensutredningen är missvisande, vilket vi och även IVL¹² konstaterat.

Orimlig delegering av makt

Svenskt Vatten avstyrker flera av förslagen om att kommissionen ska få utfärda bindande lagstiftning i form av delegerade akter och genomförandeakter i stort sett utan avgränsningar. Reglering av avlopp påverkar alla människor och samhällsutvecklingen och inte bara avloppsanläggningar och miljön. Det finns starka skäl för att ifrågasätta lämpligheten av att EU:s politiska församlingar delegerar omfattande makt till kommissionen att påverka samhällsutvecklingen eller låsa in teknikutvecklingen genom centralstyrande krav. Vi anser att all delegering måste övervägas mycket noga och att kommissionen inte ges mer befogenhet än nödvändigt. Delegering kan behövas och krav i artiklar och bilagor kan behöva ses över med regelbundna intervall men kraven bör i första hand och så långt möjligt regleras direkt i det nya direktivet.

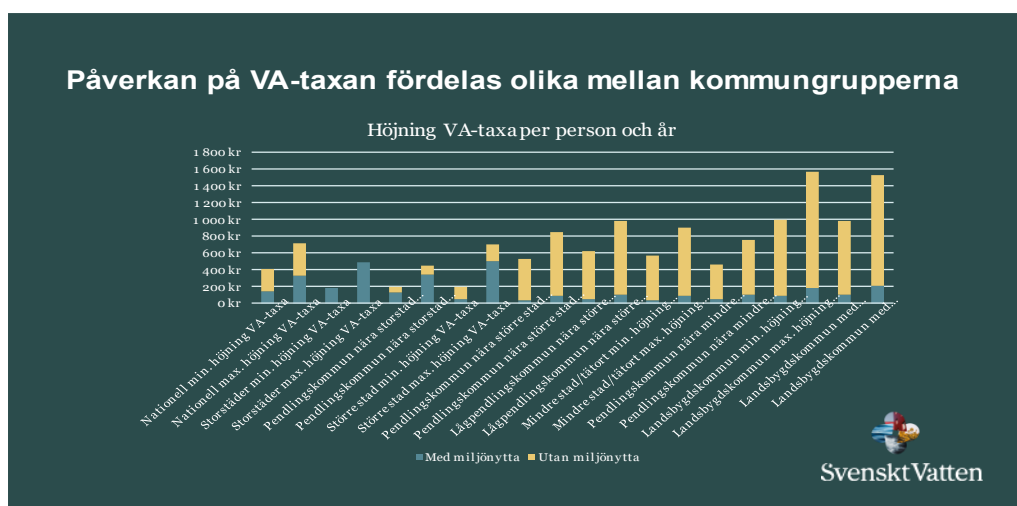
¹¹ Regulatory Scrutiny Board Opinion, Revision of the Urban Waste Water Treatment Directive, 3.6.2022, [SEC\(2022\) 541](#).

¹² [Underlag för konsekvensbedömning av reviderat avloppsdirektiv](#)

Stora och ojämna höjningar av VA-taxan och ofta utan tydlig miljönytta

Vi konstaterar att det kommer bli mycket dyrt för svenska hushåll med höjningar av VA-taxan på mellan 15–30 procent, bland annat p.g.a. missriktade generella krav på kväverening. Mer än hälften av höjningen rör åtgärder utan tydlig miljönytta för vattenmiljön.

Förslaget innebär en genomsnittlig kostnadshöjning i Sverige på mellan 400 och 700 kronor per person och år varav mer än hälften går till kväverening utan miljönytta. Den behövs inte eftersom havsmiljön i Bottenviken och Bottenhavet tål kvävet enligt svenska miljömyndigheter och Helcom, eller hinner kvävet renas naturligt i sjöarna i främst södra Sverige. Hur höjningarna slår framgår av figuren nedan som speglar Svenskt Vattens uträkning av kostnader och hur nyttan fördelas på olika grupper av kommuner enligt SKR:s kommungruppsindelning. Observera att figuren bara speglar en delmängd av kostnaderna och bygger på pris- och räntenivåerna 2019–2020.

Figuren visar hur kostnader för kväverening och för avancerad rening av organiska ämnen i reningsverk för >100 000 pe samt ombyggnad av små anläggningar för 1000–2000 personer påverkar VA-taxorna i olika kommungrupper enligt SKR:s kommungruppsindelning och hur miljönyttan av taxehöjningarna fördelas. Kostnaderna speglar 2019–2020 års pris- och räntenivåer för teknik och drift och exkluderar övriga konsekvenser av avloppsdirektivet.

Kostnadsökningarna blir rejält snedfördelade mellan kommuner med stora städer jämfört med kommuner på landsbygden. Storstadsbon behöver betala 200 till 500 kronor mer varje år i VA-avgift för åtgärder som enbart ger miljönytta. Den som bor i en landsbygdskommun behöver betala minst 1 000 kronor mer i VA-avgift men bara ca 100 kronor av dessa skapar miljönytta. För en familj på fyra personer blir kostnaden för familjen fyra gånger så stor.

3. Specifika synpunkter på förslaget

Nedan förklarar Svenskt Vatten varför vi anser att vissa artiklar bör ändras eller tillkomma eller varför vi tillstyrker eller avstyrker dem. I bilagan till remissvaret föreslår vi ett antal artiklar som vi anser bör läggas till.

Artikel 2 – definitioner av termer och begrepp

Avloppsvatten är ett allmänt svenskt samlingsbegrepp. Det inkluderar alla slags spillvatten och dagvatten. Begreppet kan möjligen användas för själva namnet på direktivet men i övrigt bör mer specifika begrepp användas, också i Sverige.

Det specifika begreppet *spillvatten* (wastewater) är definitionsmässigt ett avfall (waste) som undantas från EU:s avfallsdirektiv när EU:s avloppsdirektiv är tillämpligt. Spillvatten är använt vatten som leds bort från hushåll (domestic wastewater) och från verksamheter (non-domestic wastewater) för att renas i avloppsreningsverket. Sådana spillvatten förblir spillvatten även om de utmed vägen till reningsverket blandas med dagvatten, vilket sker när ledningssystemet är kombinerat. Dagvatten förblir ett dagvatten bara om det leds bort utan att blandas med spillvatten, vilket sker i separerade ledningar i marken eller vid bortledning ovan jord.

Svenskt Vatten bistår gärna departementet när det färdiga avloppsdirektivet ska översättas till svenska.

Punkt 1: *spillvatten från tätbebyggelse* (urban wastewater). Det är positivt att begreppet avser spillvatten från tätorter såsom begreppet är förklarat och inte det mer allmänna svenska samlingsbegreppet *avloppsvatten*.

Spillvatten inkluderar det dagvatten som leds bort i en kombinerad ledning. Det är viktigt att begreppet har kvar en sådan avgränsning och inte vidgas till att inkludera dagvatten som leds bort i en separerad ledning, öppna diken eller på annat sätt ovan jord. En sådan utvidgning skulle få konsekvenser för innebörden av andra begrepp och vad direktivet reglerar, exempelvis för begreppet tätort (punkt 4) eller artikel 4 om vilka andra slags avloppsvatten som fastighetsägare ska rena i individuella anläggningar och skulle påverka även fysisk planering (artikel 5 och bilaga 5).

Punkt 4: *tätort* (agglomeration). Svenskt Vatten avstyrker den föreslagna definitionen. Kommissionens föreslagna definition av begreppet är mångtydig. Svenskt Vatten bedömer att direktivets tillämpningsområde utvidgas på ett oöverskådligt, otydligt och olämpligt sätt och skapar svårigheter för tillämpningen, bevisbördan och uppföljningen av hur direktivet följs, särskilt i glesbefolkade länder.

Enligt definitionen i det gällande direktivet är en tätort ett område där befolkning och ekonomisk verksamhet är tillräckligt koncentrerad för att motivera uppsamling, bortledning och rening av spillvattnet från alla fastigheter i ett gemensamt system.

Vi anser att den gällande definitionen bör behållas, möjligen med en mindre komplettering. Se vårt förslag i bilagan. Men om den föreslagna definitionen inte ändras bör ordet tätort bytas mot ordet tätbebyggelse. Om belastningen från området kommer regleras bör den uppgå till minst 100 pe för att bebyggelse och ekonomisk aktivitet ska kunna anses så koncentrerad att ett gemensamt uppsamlingssystem för spillvatten är motiverat. Det skulle i Sverige motsvara 20–40 fastighetsägare.

Förslagets definition av begreppet utgår enbart från belastningen på miljön av syreförbrukande ämnen – angett som 10 pe – i spillvatten från ett en hektar stort område. En hektar är en yta på 100 x 100 meter. Termen pe definieras i artikel 2 punkten 10 och genom artikel 6.4 som anger hur belastningen pe ska beräknas. Kommissionens föreslagna definition av begreppet tätort kan tolkas som att det räcker med att ämnena i ett område alstras under en vecka per år (max GVB, maximalt genomsnittlig veckobelastning) – till exempel på fjällstationer eller under älgjakten eller bärplockningssäsongen när en grupp annars tomma hus används tillfälligt eller för att en familj kan samla släkt eller vänner under midsommarveckan i fritidshuset. Området kan vara obefolkat under årets övriga 51 veckor.

Konsekvenser blir olika också beroende på hur området med 10 pe ska ringas in. Ett vattendistrikt, ett avrinningsområde, en ö eller ett annat välavgränsat område kan avses om belastningen på 10 pe/hektar tillämpas som ett medeltal för det avgränsade området. Men ett område kan sakna naturlig yttre gräns. Vilka som då kan komma att träffas av direktivets krav kommer variera med formen på det 1 hektar stora området som ringar in hussamlingar där summan blir 10 pe.

I villor försedda med enskilda avlopp kan det bo flera personer men i t.ex. utflyttningsbygder kan det bo 1 person i varje villa, inte sällan äldre personer. Sammanfattningsvis kan siffran 10 pe motsvara allt från 1 till 10 villor med egna avlopp eller lika många stugor som befolkas tillfälligt, exempelvis i stuguthyrningsområden.

Såsom den föreslagna definitionen av tätort ser ut blir konsekvenserna oöverblickbara när exempelvis artiklarna 3, 4 och 18 ska tillämpas. Det blir extra svårt att bedöma konsekvenserna då EU-kommissionen föreslås få befogenhet att besluta om genomförandeakter med detaljkrav (artikel 4.5), vilket kan innebära att kraven kommer att gälla nästan överallt oavsett koppling till behov.

Tätortsdefinitionen som vidgar direktivets tillämpningsområde medför en uppenbar risk för att enskilda hushåll i sådana områden gör anspråk på kommunalt avlopp om de själva inte vill eller kan ordna en samfällid avloppslösning. Det vore olyckligt om Sverige tvingas vidga tillämpningen av lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster för att kunna visa för EU-kommissionen hur Sverige säkerställer att direktivet följs.

Kostnaderna för att antingen bygga ut avloppssystemen eller för ökat personalbehov för att driva och underhålla utspridda små system på landsbygden skulle öka, sannolikt mycket kraftigt. Rapporteringsbyråkratin och administrativa krav i direktivet omfattar alla som ansvarar för avloppssystemen - privata som kommunala - och deras tillsynsmyndigheter. Vi ifrågasätter om Sverige har kapacitet att klara dessa utan att byråkratin stjäl redan ansträngda resurser från miljöskyddsarbetet.

Punkt 5: *dagvattenavrinning från tätort* (urban runoff). Dagvatten bör omfatta både regnvatten och smält snö men enbart i kombinerade ledningar. Bortledning av dagvatten i andra ledningar, diken och system hänger nära samman med klimatanpassning av tätorter till höga vattenflöden och bör inte regleras i avloppsdirektivet. Det är inte möjligt att rena alla dagvattenutsläpp från separerade ledningar eller att ens modellera flöden och belastning, vilket förutsätts i bilaga 5. Se även våra synpunkter om punkten 1 ovan.

Punkt 6: *dagvattenbräddning* (storm water overflow). Förklaringen till begreppet syftar på bräddning av spillvatten från kombinerade ledningssystem som överbelastats av för mycket nederbörd, men begreppet stämmer inte med förklaringen. Begreppet bör därför ändras till det som är allmänt vedertaget och motsvarar definitionen – från förslaget dagvattenbräddning (storm water overflow) till *bräddning från kombinerad ledning* (combined sewer overflow).

Det är nämligen inte regnvatten som bräddar från kombinerade avloppsledningar, vilka enligt definitionen i punkten 1 bara innehåller spillvatten, men spillvattnet kan vara utspädd med dagvatten från t.ex. regn. Ändringen vi föreslår skulle samspela bättre med punkten 8 i artikel 2 som förklarar begreppet *kombinerat avloppsledningssystem* (combined sewer). Utan ändring blir inte artikel 5 om integrerade förvaltningsplaner meningsfull och dessutom svår att tillämpa (se nedan).

Förutsättningen att bräddning ska ha orsakats av regnvatten för att betraktas som en bräddning bör strykas. Att anknyta till orsaker begränsar begreppets innebörd på ett onödigt sätt. Det räcker med att förklara vad bräddning är. Mycket annat än nederbörd kan orsaka bräddningar, t.ex. igensättning med fettproppar, inträngande trädrötter som hindrar avloppsvattnet och stigande havsnivåer eller att elavbrott, plastpåsar, dambindor, våtservetter och annat avfall dumpat i avloppet fått pumpar att stanna.

Om termen av något skäl ändå knyts till nederbörd så bör det åtminstone läggas till att vatten från snösmältning också kan orsaka bräddningar, särskilt i samband med regn.

Punkt 9: *separat avloppsledning* (separate sewer). Vi föreslår att underpunkterna a), b) och c) om olika slags spillvatten slås samman till en underpunkt för spillvatten så att det blir tydligt att mindre förorenat dagvatten – underpunkten d) – i ett separerat ledningssystem leds åtskilt från de olika slagen av mycket förorenat spillvatten. Systemet är inte separerat bara för att spillvatten från olika utsläppskällor leds i varsina ledningar – ibland med och ibland utan inblandning av dagvatten - då leder alla rören i systemet bara spillvatten.

Punkt 10: *personequivallent* eller *pe* (population equivalent or p.e.). Definitionen förklarad som BOD₅ och en belastning på 60 mg syre per dag under fem dagar bör kompletteras med BOD₇ och en belastning på 70 mg syre per dag under sju dagar. Både BOD₅ och BOD₇ används som analyser och är internationellt standardiserade. Samma belastning uttrycks bara på olika sätt. Se våra synpunkter nedan på förslagets bilaga 1.

Punkterna 11–13: *sekundär, tertiär och kvartenär rening* (secondary, tertiary and quaternary treatment). Svenskt Vatten anser att begreppen är ålderdomliga och kan vara teknikläsande. De är härledda från det över trettio år gamla avloppsdirektivet och vi anser att terminologin bör slopas. I stället bör funktionskrav om vilket resultat som ska uppnås i form av utsläppskrav till en ytvattenrecipient användas. Funktionskrav låser inte fast teknik och metoder för att nå krav och är ett modernare och mer teknikbefrämjande sätt att reglera på. Funktionskrav gör det enklare att kontrollera om direktivet följs.

De föreslagna begreppen riskerar omöjliggöra moderna naturbaserade reningsmetoder, som ofta är mindre resurskrävande och kemikalieberoende. Exempel på sådana är användning av våtmarker som slutsteg efter konventionell rening eller användning av markbäddar i kombination med eller utan kemisk fällning. Markbäddar är en robust och mindre personalintensiv lösning som är vanligare i glesbygd och kan fungera tillräckligt bra om de byggs rätt på rätt plats och så att utsläppen kan kontrolleras.

Om begreppen ändå kommer att användas föreslår vi som en liten förbättring att ordet "process (process)" i förklaringarna byts mot ordet "åtgärd (measure)". Ordet "process" används i det gällande direktivet och tar fasta på traditionell teknik i ett reningsverk. Ordet "åtgärd" öppnar för både tekniska och naturbaserade lösningar för att rena avloppsvatten, även om annan reglering i det föreslagna direktivet är fortsatt begränsande för sådana lösningar och för innovativ teknik. Detta förklarar vi nedan.

Punkt 16: mikroförorening (micro-pollutant). Svenskt Vatten anser att kravet på att koncentrationen av ämnet ska anges med ett mått som är lägre än måttet milligram per liter bör strykas. Måttet fyller ingen funktion i förklaringen. I stället blir det oklart hur begreppet ska tillämpas. Måttet anger att ämnet bara förekommer i vatten, men koncentrationen i miljön kan för vissa ämnen behöva anges i biota som mängd per kg vikt eller som koncentration i sediment. En koncentration i mg/liter kan dessutom anges som g/m³ eller på annat sätt.

Punkten 17: utspädningsförhållande (dilution ratio). Definitionen är skriven enbart för utsläpp till floder och andra vattendrag och bör strykas eller skrivas om. Antingen bör ett utspädningsförhållande regleras för alla vattenförekomster eller, ännu hellre, inte alls.

Som definitionen är skriven gynnar den dessutom utsläpp i länder med många vattendrag och kort kust och missgynnar utan anledning utsläpp i länder med många sjöar och lång kust som Sverige och Finland.

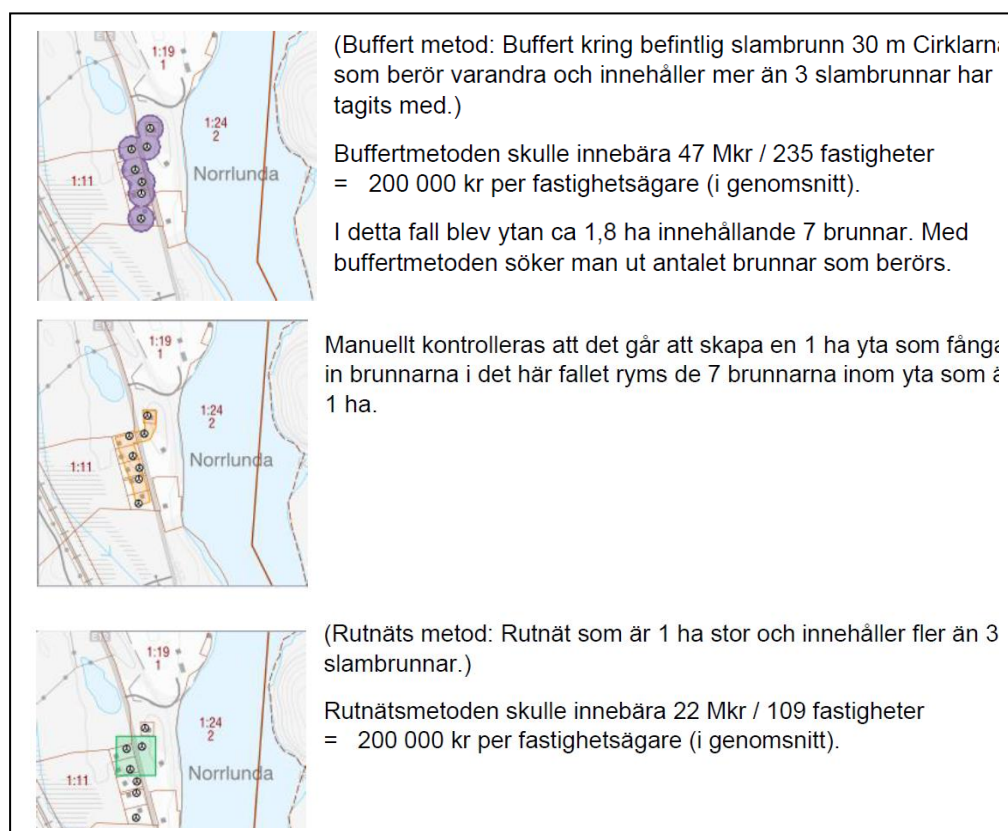
Enligt artikel 8 om kvartenär rening ska utspädningsförhållandet vara högst 10 efter utsläpp i ett vattendrag om vattendraget ska anses vara känsligt för mikroföroreningar. Utsläppt avloppsvatten späds ut i alla vattenförekomster men mest i vattendrag och kustvattenförekomster vars vatten är i ständig rörelse. Miljökvalitetsnormer för mikroföroreningar, som regleras i EU:s MKN-direktiv, och för andra ämnen ska enligt ramdirektivet för vatten följas upp på ett sätt som är representativt för recipientens vattenkvalitet, vilket kan förutsätta flera provtagningspunkter vid vilka utspädningen varierar. Ett tekniskt direktiv som avlopps-direktivet ska därför inte innehålla regler om att något annat gäller som försvårar att direktiven kan tillämpas samordnat.

Punkten 18: producent (producer). Vi ifrågasätter om distributörer ska ingå i definitionen av vilka som är producenter så att apotek och affärer i dagligvaruhandeln som säljer hygieniska och kosmetiska produkter riskerar att omfattas av producentansvar. De kan bara få tag på produkterna från en tillverkare eller importör som redan satt dem på marknaden.

Artikel 3 – ledningsnät

Svenskt Vatten avstyrker att EU ställer krav på uppsamling och rening av spillvatten från så små tätbebyggelser som för 1 000 personer (artikel 3.2), särskilt som utsläppskraven bara rör syreförbrukande ämnen och suspenderade ämnen genom s.k. sekundär rening. Miljönyttan blir minimal och teknikinlåsningen maximal. Vi föreslår att utsläppskraven från avloppsanläggningar under 2 000 pe beslutas nationellt utifrån identifierade behov och åtgärdsprogrammen enligt ramdirektivet för vatten.

Vad artikel 3 fångar in genom begreppet tätort (10 pe/hektar) är oklart med tanke på begreppets definition i artikel 2 punkten 4. Alla hus med egna avlopp upp till 0,5 km bortom en större tätbebyggelse skulle kunna tvingas att ansluta sig eller att ordna ett eget uppsamlingssystem om en eller flera ytor dit är 20 meter breda. Det kan bli dyrt, ledningar svarar för ca 70 procent av investeringarna i ett avloppssystem oavsett vem som lägger ner dem. Vidare får formen på det en hektar stora området betydelse för vilka avlopp som omfattas och vilka som hamnar utanför kravet på uppsamling. Formen på området kan vara kvadratisk, rektangulär, triangulär, cirkulär eller ringas in som en oregelbunden blandning av former.

Figuren är hämtad från en [analys av avloppsdirektivets konsekvenser för Lycksele kommun](#).

Vi tillstyrker att alla fastigheter inom områden som kommer regleras som tätort ska vara anslutna till ledningsnätet när krav ställs om ett gemensamt system. Oberoende av vem som är huvudman för avloppssystemet måste annars anslutna fastighetsägare betala kostnaden för fastighetsägare som får undantag från att ansluta sig till en ledning som dragits till eller förbi deras fastighet till fastigheter längre bort.

Artikel 4 – individuella system

Enskilda fastigheters avlopp utanför tätorter ingår inte de kommunala VA-organisationernas ansvar och därmed heller inte i Svenskt Vattens uppdrag, men vi bedömer att artikel 4 kan få betydelse för utbyggnaden av kommunalt VA.

Artikeln reglerar inledningsvis undantag från artikel 3 om att spillvatten från tätbebyggelserna ska samlas upp, ledas bort och renas. I praktiken kommer det att bli svårt att tillämpa undantaget eftersom individuella avlopp för enskilda fastigheter bara får accepteras i undantagsfall (exceptionally). Dessutom krävs att det inte blir bättre för miljön av att samla upp, leda bort och rena spillvattnet i en gemensam anläggning eller att det blir orimligt dyrt.

Artikeln förstärker frågetecknen för hur artikel 3 ska tillämpas. Det kan vara så att artiklarna 3 och 4 kan avse exempelvis individuella avlopp i en 20 m bred korridor ca 0,5 km bort från en mer samlad större tätbebyggelse, men det kan också vara så att de bara avser individuella avlopp inom en etablerad tätbebyggelse för minst 1 000 eller 2 000 personer med en 1 hektar stor glesbefolkad lucka. Luckan kan t.ex. vara naturreservat, strövområden eller andra grönområden i eller inpå bebyggelsen i vilka det finns bebodda hus med egna avlopp.

Krav på tertiär rening i sådana små avlopp är strängare än kravet på reningsverk för mellan 1 000 och 2 000 pe om sekundär rening, men kan också bli felriktat om bara fosfor behöver renas eftersom tertiär rening innebär krav också på kväverening.

Det är oklart om kraven på ett individuellt avlopp innebär både sekundär och tertiär rening, eller bara innebär sekundär rening när avloppet ligger i eller i närheten av en tätbebyggelse för minst 1 000 personer och tertiär rening först när det ligger i eller i närheten av en tätort för minst 2 000 personer. I så fall behöver artiklarna 2 punkt 4, artikel 3 och artikel 4 bli tydligare om hur nära ett avlopp ska vara för att anses ligga så nära att det borde ingå i en större tätort. Det behöver också bli tydligare vilket krav som gäller om avloppet skulle råka ligga mitt emellan två olika stora tätorter, exempelvis när två små byar ligger på varsin sida en kommungräns varav den ena har mellan 1 000 och 2 000 invånare och den andra fler än 2 000 pe. Det blir dyrt att rätta till fel.

Svenskt Vatten avstyrker artikel 4.3 som ger EU-kommissionen rätt att genom delegerade akter lagstifta om krav på individuella avlopps tekniska utformning, drift och underhåll. Det är alldeles för oklart vad det omfattande bemyndigandet innebär och vad det kan leda till. De sociala och ekonomiska konsekvenserna för enskilda hushåll kan bli mycket stora om hundratusentals enskilda avlopp ska antingen tvingas ansluta sig till gemensamt VA eller måste byggas om enligt EU-kommissionens bindande regler. Det kanske inte ens går att låna pengar för åtgärden med fastigheten som säkerhet eftersom beloppen kan överstiga fastigheternas värde i vissa delar av Sverige.

Artikel 5 – integrerade förvaltningsplaner för avloppsvatten

Svenskt Vatten tillstyrker riskanalyser och planering mot bräddningar som vi anser bör samordnas med planeringen mot vattenläckor enligt EU:s nya dricksvattendirektiv. Vatten som läckt ut från dricksvattenledningar kan läcka in i spillvattenledningar när ledningarna ligger i samma rörgrav. Då kan det vara miljö- och hälsoskyddsmässigt och ekonomiskt effektivare att åtgärda dricksvattenledningen för att minska risken för bräddning av orenat spillvatten än att åtgärda spillvattenledningen för samma syfte.

Vi avstyrker regelstyrd planering av dagvatten som leds bort i separerade ledningar och därför också rör planering för klimatanpassning. Sådan hantering och planering låter sig inte styras genom top-down-regler i ett tekniskt direktiv. Istället flyttas fokus från angelägen lokal och verklig anpassning av dagvattenflöden i förändrat klimat till efterlevnad av regler om planers innehåll och till byråkrati kring rapportering och bevisbördor.

Artikel 5.2. Ett kriterium i artikeln om en procent bräddad volym bör kunna utlösa krav på att planer mot bräddningar ska finnas men i bilaga 5 tas bort som bindande indikativt mål för bräddningarnas föroreningsbelastning. Då kan kravet utvidgas till att gälla alla tätorter för minst 10 000 pe. Från hälsosynpunkt kan bräddningar från små tätbebyggelser vara lika allvarliga som från stora, exempelvis om det finns badplatser eller dricksvattentäkter nedströms.

Planerna ska ha ett omfattande innehåll enligt direktivets bilaga 5. Svenskt Vatten anser att bilagan måste skrivas om från grunden. Bland annat bör planering som rör dagvatten utgå. Se våra synpunkter nedan.

Svenskt Vatten avstyrker artikel 5.6 så länge bilaga 5 har det föreslagna innehållet. Enligt artikeln ska EU-kommissionen få anta genomförandeakter om metoderna och indikatorerna i bilaga 5 (punkterna a och b) och om hur lokala planer ska utformas och rapporteras till EU-kommissionen (punkt c) som kommer få hantera 10 000-tals planer.

Rätten att begära in planer anser vi måste begränsas så att rapporteringen inte kan bli regelbundet återkommande. All onödig rapportering och byråkrati måste undvikas. EU-kommissionen kan utan extra byråkrati och utan detaljstyrningen som följer av bilagan 5 ändå via ländernas åtgärdsprogram följa upp hur EU-reglerade miljö kvalitetskrav påverkas av både bräddningar och dagvatten.

Artikel 6 – sekundär rening

Rubriken bör vara ”rening av partiklar och syreförbrukande ämnen”, se våra synpunkter ovan till artikel 2, punkterna 11–13.

Artikel 6.1: Artikelns första stycke kan slopas. Det räcker att som funktionskrav på reningsverk för mellan 2 000 och 10 000 pe reglera att utsläppsnivån ska vara uppfylld och kontrolleras enligt bilaga 1 (artikel 6.3) senast den 31 december 2027.

Artikel 6.2: Vi avstyrker utvidgning av reningskraven och kontrollkraven i artikel 6.3 till reningsverk för små byar med mellan 1 000 och 2 000 personer. Miljönyttan av central-reglerade krav på att rena partiklar (suspenderade ämnen) och syreförbrukande ämnen står inte i proportion till byråkratin som följer av kontroll och rapportering. Syrebrist orsakas vanligtvis av övergödning från utsläpp av fosfor och kväve (regleras i artikel 7) från jordbruk, avlopp och industrier. Halten av suspenderade ämnen i en å eller älv varierar med den naturliga vattenföringen.

Principen one-size-fits-all oavsett miljöbehov måste överges. Prövning av tillåtligheten mot artikel 4 i ramdirektivet för vatten och åtgärdsplanering enligt det direktivet ger väsentligt träffsäkrare och effektivare åtgärder. Lokala utsläppskrav för BOD₇ och COD (biologiskt och kemiskt syreförbrukande ämnen) från så här små reningsverk kan möjligen ha miljönytta om den lokala recipienten råkar vara känslig, men inte om utsläppen sker från byar i glesbygd till exempelvis älvar med stora flöden av kallt syrerikt vatten.

Enkla men robusta avloppsanläggningar som exempelvis markbäddar kan vara fullt tillräckliga i glesbygd utan att behöva styras och följas upp genom EU-byråkrati. Förslaget medför att sådana kan behöva byggas om i onödan enbart för att tillfredsställa reglerna om kontroll i artikel 6.3, som utgår från att rening sker i konventionella reningsverk till reglerad nivå och inte naturbaserat till tillräcklig nivå.

Artikel 6.4: Artikeln reglerar innebörden av maximalt genomsnittlig veckobelastning (max GVB) som är den maximala belastningen på ett reningsverk under en vecka per år uttryckt som pe (definieras i artikel 2). Svenskt Vatten anser att undantaget fortsatt ska hänvisa till exempel på ovanliga störningar, alternativt bör det bara stå "ovanlig störning".

För det är ett problem att enbart maxveckor med kraftiga regn är undantagna. Undantaget bör även göras tillämpligt för andra situationer som till exempel extra kraftig snösmältning, stormar, orkaner och översvämningar av vatten som flödar in i orten från omgivningen.

Artikel 7 – tertiär rening

Rubriken bör vara "rening av näringsämnen", se våra synpunkter ovan till artikel 2, punkterna 11–13.

Artiklarna 7.1 – 7.4: Stryk begreppet tertiär rening och ställ funktionskrav. Se vår motivering ovan i synpunkterna på artikel 2, punkterna 11–13. Se även våra synpunkter på bilaga 1, del D, och i bilaga 2.

Artiklarna 7.5–7.7: Svenskt Vatten bedömer att artiklarna ställer rimliga krav.

Artikel 8 – kvartenär rening

Rubriken bör vara "rening av mikroföroreningar". Begreppet kvartenär rening bör utgå, se våra synpunkter ovan på artikel 2, punkterna 11–13 och punkt 16.

Som vi nämnt inledningsvis bör avancerad rening införas utifrån behov, det gäller även reningsverken för >100 000 pe.

Tidsgränserna 2030, 2035 och 2040 bör flyttas fram fem år för att undvika forceringseffekter i form av hyperinflation inom sektorn, leveranssvårigheter, kompetensbrister m.m. och risken för att en snabb utbyggnad till stor del blir beroende av leverantörer utanför EU av kritisk infrastruktur som avloppsvattenrening. Systemet för utökat producentansvar i artikel 9 måste vara etablerat och gå att söka och beviljas medel minst fem år innan de första tidsgränserna löper ut. Den som bygger ut måste veta redan i god tid innan förprojektering hur kostnaderna ska finansieras under utbyggnaden.

Artikel 8.1 avgränsar producentansvaret till rening som utgår från artikel 8. Svenskt Vatten anser att det bör bli tydligt att ansvaret också ska omfatta rening som kan komma att krävas enligt artikel 18.2 (d) om den artikeln kvarstår.

I **artikel 8.2** bör båda punkterna c och d regleras lika med avseende på utspädningsförhållande så att utspädning inte beaktas för bara vattendrag. Avloppsvatten späds ut i alla slags vattenförekomster. Miljökvalitetsnormerna gäller där det utsläppta avloppsvattnet och vattnet i vattenförekomsten ska enligt ramdirektivet för vatten följas upp representativt. Var det är beror på en mängd faktorer som exempelvis recipientens fysiska utformning (morfologin), strömningsförhållanden, temperaturskiktning och kan förutsätta uppföljning i fler än en punkt. Ett tekniskt direktiv som avloppsdirektivet ska inte ha regler som inte är förenliga med ramdirektivet för vatten och MKN-direktivet som reglerar gränsvärden för flera mikroföroreningar, så att det blir svårt att tillämpa direktiven samordnat.

I första hand bör det reglerade utspädningsförhållandet slopas, i andra hand bör ett utspädningsförhållande regleras för alla slags vattenförekomster och inte bara för vattendrag. Se även våra synpunkter på artikel 2, punkt 17.

Svenskt Vatten noterar att regleringen blir skarpare i Sverige, som hyser ca 40 procent av antalet sjöar inom EU, och för Finland men mildare på kontinenten där vattendrag dominerar.

Vi tillstyrker artikeln i övrigt.

Artikel 9 – utökat producentansvar

Svenskt Vatten anser att ett utökat producentansvar är en viktig princip och förslaget är mycket positivt. På sikt skapar principen ett helt avgörande incitament för producenter av läkemedel och kosmetika att utveckla kemiska ämnen som lättare bryts ner i reningsverk och i miljön. Det är en avgörande princip för en mer hållbar användning av läkemedel.

Det är angeläget att principen om att förorenaren ska betala genomförs med, som det står, ”full kostnadstäckning”. Vi stödjer att det är industrin och inte barnfamiljer, pensionärer och ensamlevande – friska som sjuka – som ska finansiera åtgärder mot negativa miljökonsekvenser av svårnedbrytbara läkemedel eller kosmetiska produkter som industrin satt på marknaden. De båda produktgrupperna som föreslås omfattas används i hushåll och svarar för den huvudsakliga toxiciteten i spillvatten (se EU-kommissionens Impact Assessment sid 57).

Artikel 9.2: Artikeln befriar producenter från betalningsansvar som sätter mindre än två ton av produkten på medlemsstatens marknad. Undantagets utformning skapar stora kryphål och en maximering av möjligheterna för en läkemedelsproducent att undgå ansvar till producentansvarssystemet, i stället för som brukligt är i producentansvarssystem inom avfallssektorn, minimera möjligheterna att smita undan ansvar och kostnader och inte vara med i systemet. Tydliga exempel är EU-länder som har små befolkningar där inget läkemedel kommer upp i två ton. Importen av såväl varorna som av den aktiva substansen i dessa kan delas upp på flera företag.

Svenskt Vatten föreslår att mängdgränser slopas. Syftet med ansvaret är att betala för rening av organiska kemiska ämnen i läkemedel och kosmetiska produkter och då bör ansvaret avse alla sådana ämnen som bidrar till reningsbehovet. Alla som bidrar till en tillförsel av sådana ämnen ska vara med och betala eftersom det är produkternas förekomst på marknaden som skapar problemet.

Det kommer bli mycket svårt att nå full kostnadstäckning enligt artikel 9.1 om betalningen ska avse enstaka ämnen, då faller ersättningsmodellen. I Sverige sätts årligen fyra ton diklofenak på marknaden av fjorton läkemedelsbolag. Inte ens det bolag som säljer mest av ämnet diklofenak skulle behöva betala. Vad som är aktiv substans i en kosmetisk vara blir svårt att definiera eftersom det kan vara kombinationer av substanser som ger avsedd kosmetisk eller hygienisk effekt. Det finns också läkemedel som innehåller fler än en aktiv substans.

Svenskt Vatten bedömer att om mängdgränsen för betalningsansvar på två ton finns kvar kan ordet *produkt* behöva definieras. Då behöver det bli tydligt om mängden syftar på varan som innehåller den aktiva substansen eller på den eller de aktiva substanserna i varan.

Det kan vara en bättre modell att knyta betalningsansvaret till en procentandel av tillverkarens eller importörens ekonomiska omsättning av kosmetiska produkter eller läkemedel eller liknande mått så att alla företag behandlas lika och ingen ges ett kryphål.

Modellen för producentansvar för avfall finns reglerad i artikel 8 i EU:s avfallsdirektiv. I den modellen kan inte företag som bidrar till små mängder avfall undkomma betalningsansvar för produkter de sätter på medlemslandets marknad. Vi föreslår att samma princip bör gälla för läkemedel och kosmetika om begreppet marknad (artikel 2 punkt 24) fortsatt ska avse medlemslandet.

Om ett mängdundantag behålls i artikel 9.2 föreslår vi att undantaget enbart ska knytas till den produktmängd som sätts på EU:s totala marknad och inte till en juridisk person som gör det. Varje medlemsland kan sedan tilldelas en andel från vad som totalt betalas in baserat på medlemslandets befolkningsmängd i relation till EU:s totala befolkningsmängd och ansökan om medel kan göras till en myndighet i medlemslandet. I andra hand kan mängden som sätts på medlemslandets marknad regleras, men mängdgränsen bör då sänkas avsevärt och relateras till landets befolkningsmängd. Det ska inte gå att undkomma betalningsansvar genom att dela upp exempelvis 3,5 ton på två juridiska personer som var och en sätter mindre än två ton på marknaden.

Artikel 10 – minimikrav på producentansvariga organisationer

Svenskt Vatten tillstyrker artikeln förutsatt att artikel 9 ändras enligt ovan.

Artikel 11 – reningsverkens energineutralitet

Svenskt Vatten tillstyrker artikelns princip om att reningsverken ska uppnå nationell energineutralitet tillsammans. Kraven på främst rening av kväve (artikel 7) måste dock anpassas till klimatet i norra Europa. I avsnittet 2 ovan har vi påpekat att kravet förutsätter ny svensk lagstiftning om det ska kunna genomföras.

Artikel 11.2 bör justeras så att den lyder "... produced at national level by urban wastewater treatment plants **or substrates from** such plants.... " (...produceras på nationell nivå i reningsverk för avloppsvatten från tätorter eller av substrat från sådana reningsverk ...).

Artikeln kan stimulera ökad svensk produktion av biogas, vilket är bra, men energin ska inte behöva produceras enbart på reningsverket. Svenskt Vatten anser att energi från avloppsvatten, slam och biogas från reningsverk ska kunna tillgodoräknas oavsett vilken aktör som producerar energin. Platsen för produktionen är irrelevant. Kravet på att uppnå energineutralitet går annars inte att nå.

Energin finns i ett substrat – t.ex. i gasformig eller flytande biogas – men om endast den delen av energin som kan konverteras från gas till elektricitet inne på ett reningsverk får tillgodoräknas så kan inte de 60–65 procent av energin tillgodoräknas som försvinner i form av restvärme vid konverteringen i den gasmotordrivna generatoren. Det blir effektivare att leverera substratet till en energiproducent som i sin verksamhet kan ta tillvara en större andel av energin i detta genom att nyttiggöra restvärmen.

Biogas som inte kan omsättas på ett reningsverk måste facklas bort. Då ökar utsläppen av koldioxid istället för att biogasen gör klimatnytta som ersättare av fossila bränslen i andra samhällssektorer. Även användningen av både gasformig och flytande biogas som bränsle inom transportsektorn (fordon för persontransporter, arbetsfordon, båtar) och inom industrin måste kunna tillgodoräknas reningsverk som gett upphov till att gasen kunnat produceras.

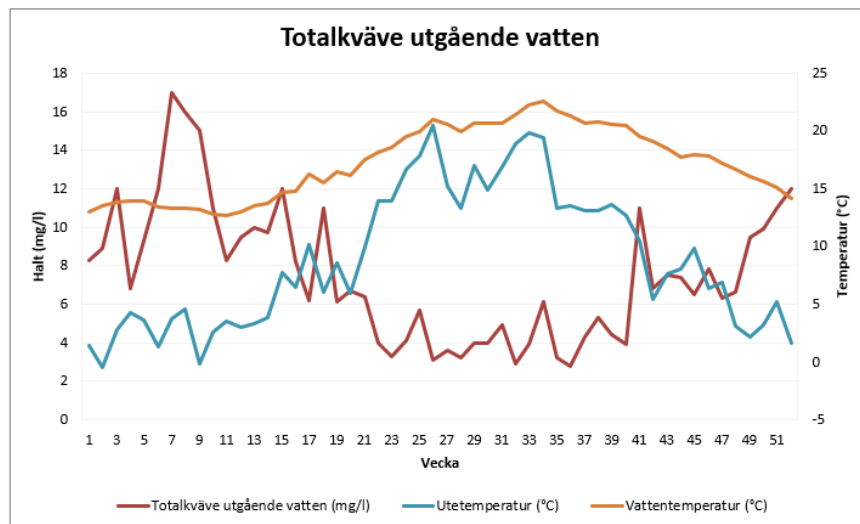
Biogas kan eventuellt i framtiden kunna omvandlas till vätgas, exempelvis för att lagra energi.

Förutom detta anser vi att offentligfinansierade avloppsreningsverk med uppdrag att rena avloppsvatten till självkostnadspris inte ska tvingas producera energi på en konkurrensutsatt marknad för att kunna följa ett EU-direktiv med krav på energineutral avloppsrening.

Artikel 13 – lokala klimatförhållanden

Svenskt Vatten avstyrker utformningen av artikeln. Den finns visserligen i artikel 4 i det nu gällande direktivet men då finns också undantag reglerade, exempelvis kallt-klimatundantaget i direktivets artikel 4.2 och bilaga 1 från sekundär rening på 1 500 m höjd.

Det föreslagna direktivet innehåller inga undantag vilket medför att artikeln blir för rigid, särskilt med tanke på att utsläppskraven i andra artiklar bygger på principen one-size-fits-all och ställs oavsett miljöbehov. Rening av biologiskt syreförbrukande ämnen (BOD7) och kväve görs med teknik som bygger på mikrobiologi. Antingen är kvävekraven omöjliga att klara i kallt klimat i Norden eller på hög höjd i övriga Europa eller blir de oproportionerligt kostsamma.

Figur 1 visar hur kvävehalten i utsläppet från Linköping varierar under året och speglar avloppsreningsteknikens temperaturberoende.

Vi föreslår ett tillägg i artikeln om att kravet inte gäller för biologisk rening av BOD och kväve under de veckor som medelvattentemperaturen på inkommande avloppsvatten understiger 6 respektive 10 grader Celsius eller att artikeln ger undantag från kravet när detta framgår av utsläppskraven i bilagorna. Vi föreslår nedan ändringar i bilaga 1 och förklarar varför.

Artikel 14 – utsläpp av avloppsvatten från verksamheter

Svenskt Vatten stödjer principen i **artikel 14.1** att en myndighet ska ta ställning till en verksamhet som vill ansluta sitt avlopp till avloppsnätet, men vi framhåller att reningsverket alltid bör ha det avgörande beslutet om en industri ska få anslutas till reningsverket. Rättsläget ska fortsatt vara som det är i Sverige att en myndighets godkännande inte innebär en skyldighet för VA-huvudmannen. Ansvar måste hänga samman med möjligheterna att ta det.

Vi anser att det är bra att den lokala miljömyndigheten efter att ha samrått med VA-huvudmannen ska ta ställning till anslutningen men att det bör göras en realistisk avgränsning av vilka typer av verksamheter som ska omfattas. Byråkratin växer och ökar oproportionerligt med ortens storlek om en eller flera VA-huvudmän ska höras varje gång en myndighet ska fatta ett beslut vart sjätte år om alla verksamheter som artikeln kan omfatta. Kravet på myndighetsbeslut bör avgränsas till sektorer med verksamheter som släpper ut fetter och oljor samt sådana organiska ämnen och metaller som reglerats som miljökvalitetsnorm eller som kan medföra hinder för användning av slammet omfattas av myndighetsbeslut om åtgärder mot deras utsläpp till spillvattennätet.

Det finns vissa mindre verksamheter som bör omfattas av kravet eftersom deras utsläpp vållar problem. Här vill vi nämna restauranger och storkök vars fett proppar igen ledningar så att spillvatten bräddar eller bilverkstäder med utsläpp av olja som kan störa reningen. Ett annat exempel är giftigt kvicksilver från tandläkarmottagningar som det inte finns teknik att rena till fullo. Även små utsläpp av kvicksilver från reningsverk gör dem otillåtna enligt ramdirektivets för vatten försämringsförbud efter Weserdomen eftersom miljökvalitetsnormen för kemisk status i hela Sverige är sämre än god på grund av kvicksilver, som i huvudsak kommer med vindarna från källor utanför Sverige.

I Sverige skulle ett medgivande från en myndighet kunna ges med stöd av miljöbalken men för små verksamheter också kunna ingå i bygglovet enligt plan- och bygglagen och godkännandet av livsmedelslokalen enligt livsmedelslagen.

Vi föreslår som vi nämnt tidigare ett tillägg i artikeln om förbud mot spolbara produkter.

Artikel 15 – återanvändning och utsläpp av spillvatten

Svenskt Vatten tillstyrker artikel 15.1 om att staten ska underlätta återanvändning av spillvatten men ifrågasätter om resten av artikel 15 behövs.

Vi avstyrker artikel 15.3. Omprövning av reningsverk så ofta som var sjätte år skapar orimligt mycket byråkrati med mycket begränsad miljönytta. Omprövning ska vara behovsstyrd. Den som investerar i dyr teknik gör det med betydligt längre tidshorisonter än sex år för att hinna införa, få nytta och skriva av den gjorda investeringen, som kan ha föregåtts av flera års utredningsarbete. Utan undantag från försämringsförbudet i ramdirektivet löper många reningsverk risk att bli otillåtna inom sex år.

Artikel 16 – biologiskt nedbrytbart spillvatten från verksamheter

Svenskt Vatten tillstyrker artikeln.

Artikel 17 – övervakning av spillvatten

Svenskt Vatten tillstyrker artikeln som kräver att medlemsstater – inte reningsverk – ska övervaka smittförande bakterier och virus, exempelvis polio och SARS-Cov-2. Hur ansvaret fördelas och finansieras anser vi att medlemsstaterna ska besluta om.

Artikel 18 – bedömning och hantering av risker från spillvatten

Svenskt Vatten avstyrker artikeln. Den är onödig eftersom ramdirektivet för vatten redan styr bedömningen och fördelar bördor.

Artikeln fördelar åtgärdsbördor mot utsläpp av spillvatten strängare och mindre kostnadseffektivt än ramdirektivet för vatten, som möjliggör en åtgärds- och kostnadsfördelning mellan olika slags avlopp och andra slags verksamheter för att optimera åtgärder och kostnader så att god status i våra vatten kan nås kostnadseffektivt. Artikel 18 bortser från sådana aspekter.

Artikel 18.1 behövs inte. Skyldigheten att kartlägga påverkan enligt punkterna a-c följer redan av artikel 5 och bilaga II i ramdirektivet för vatten och resultatet ska redovisas i förvaltningsplanerna enligt artikel 13 och bilaga VII samt rapporteras enligt artikel 15 i samma direktiv. Kartläggning av påverkan på vattenförekomster där vattenbruk bedrivs (punkt d) gör det oklart varför påverkan på just den näringen tas upp i ett miljödirektiv men inte exempelvis påverkan på friluftsturism eller jordbruk och andra näringar.

Om artikel 18.1 i det föreslagna avloppsdirektivet behålls räcker det att artikeln hänvisar till relevanta artiklar i ramdirektivet för vatten som exempelvis till reglerna om kartläggning, åtgärdsprogram och rapporteringen av förvaltningsplaner. Dubbelreglering, dubbla rapporteringskrav och den extra byråkrati som annars blir följden måste undvikas.

En strykning av artikel 18.1 får inte påverka att krav på avancerad rening som måste ställas på grund av vattenkvalitetskrav i ramdirektivet för vatten eller dricksvattendirektivet ska omfattas av producentansvaret enligt artikel 9.

Artikel 18.2 bör under alla förutsättningar strykas, konsekvenserna av den föreslagna lydelsen är oöverskådliga.

I punkterna a–e reglerar artikeln skyldigheter till åtgärder som inte redan är reglerade i andra artiklar i direktivet, men bara mot påverkan på det som ska kartläggas enligt artikel 18.1. Påverkan på allt annat behöver inte beaktas, exempelvis på havsmiljön, Natura 2000-områden med mera. Sättet att reglera hänsyn på blir snabbt föråldrat.

Punkten f i sin tur höjer kravnivån kraftigt för alla slags avlopp för rening av syreförbrukande ämnen, fosfor, kväve och mikroföroreningar som t.ex. läkemedel. Vi ifrågasätter den generella miljönyttan och rimligheten av att EU överhuvud taget reglerar avlopp för färre än 2 000 pe inklusive enskilda avlopp. Detta görs bäst nationellt.

Vi ser risker med en omfattande reglering av enskilda (individuella) avlopp och krav på anslutning till uppsamlingssystem för sådana i områden med en belastning av minst 10 pe/hektar. I Sverige finns fler än 700 000 enskilda avlopp. En EU-reglering kan driva på utbyggnader av kommunalt VA och tvångsanslutningar och lagen om allmänna vattentjänster kan behöva utvidgas för att Sverige ska kunna följa kravet.

Jämfört med att reglera utsläpp från många små anläggningar med stöd av artikel 18.2 bedömer vi att miljönyttan skulle bli större och billigare om kraven på reningsverk för mint 100 000 personer skärptes något med avseende på fosfor än i förslaget – från 0,5 mg/l till 0,3 mg/l. Förslagets nittio procent rening i reningsverk för >10 000 pe är en fortsatt låg nivå och tillför inget utöver Helcoms rekommenderade krav.

Om artikel 18.2 eller delar av den behålls anser vi att det är särskilt viktigt att definitionen av tätort i artikel 2 begränsas på det sätt vi tidigare föreslagit. Då kan direktivet tillämpas på enskilda avlopp som råkar finnas i mindre tätorter utan att konsekvenserna blir orimliga utanför dessa i glesbebyggda områden i Sverige och övriga EU.

Stryk **artikel 18.3**. Identifiering av risker enligt artikel 18.1 och rapportering av dessa vart femte år är ett onödigt krav. Arbete som måste ske osynkroniserat med arbete enligt andra direktiv samt dubbelrapportering måste undvikas. Motsvarande arbete ska göras vart sjätte år enligt ramdirektivet för vatten.

Artikel 20 – slam

Svenskt Vatten tillstyrker **artikel 20.1** som stipulerar att slam ska hanteras enligt avfalls-hierarkin definierad i avfallsdirektivet och de krav som sätts i slamdirektivet¹³. Det är samma strategi som Svenskt Vatten med medlemmar redan arbetar efter.

Svenskt Vatten är positiv till ökade krav på återföring och återvinning av fosfor och kväve ur slam. Men för att inte ge inlåsnings effekter för teknik anser Svenskt Vatten att **artikel 20.2** ska omfatta såväl slam som spillvatten.

Det är nödvändigt att även återanvändning av slam på åkermark räknas som återvinning av fosfor och kväve.

Beslut från EU-kommissionen genom en delegerad akt inom fem år är ett rimligt sätt att gå vidare på för att reglera nivåerna.

Artikel 21 – utsläppskontroll

Svenskt Vatten tillstyrker kontroll av utsläpp från reningsverk till vatten och av klimat-påverkande utsläpp, men vi har synpunkter på bilagorna som artikeln refererar till. Kraven bör tydligt avse utsläpp till ytvatten.

Vi avstyrker det omfattande och diffust reglerade kontrollkravet av kemiska och biologiska parametrar i **artikel 21.2** genom referenser till annex i flera andra direktiv, liksom regleringen av provtagningsfrekvensen i efterföljande underartikel. Konsekvenserna går inte överblicka.

Kontrollkravet är redan reglerat och på ett mer flexibelt och därmed rimligt sätt i ramdirektivet för vatten, bilaga II, punkt 1.4 om fastställande av påverkan. Måtkravet i det här förslaget däremot saknar syfte, precisering, behovskoppling och rimlighetsgräns. Enbart referensen till bilaga VIII i ramdirektivet för vatten kan omfatta ett stort antal kemiska ämnen eftersom den bilagan reglerar 12 olika ämnesgrupper som kan innehålla ett stort antal kemiska ämnen.

Vi avstyrker även kravet i **artikel 21.2** om övervakningen av bräddning och dagvatten innebär krav på mätning. Lämpliga och tillgängliga platser för mätning saknas ofta, provtagningsbrunnar kan behöva anläggas för att möjliggöra provtagning. Dessutom krävs mätutrustning, el, hantering och analys av prover. Kostnaderna per provtagningspunkt kan bli flera hundra tusen kronor och det finns tiotusentals sådana punkter i landet. Bara investeringssummorna kommer uppgå till miljardbelopp, därtill kommer kostnader för drift, skötsel och personal.

¹³ Rådets direktiv 86/278/EEG om skyddet för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket

Artikel 22 – information och övervakning av genomförandet

Svenskt Vatten avstyrker de kraftigt ökade kraven på rapportering. Utöver att det föreslagna direktivet innehåller fler uppföljningskrav för betydligt fler anläggningar så utökar artikel 22 med ännu fler krav (**artikel 22.1 punkterna a – j**).

Därtill föreslås EU-kommissionen enligt **artikel 22.4** kunna lagstifta på egen hand om formaten för rapporteringen. Varje ändring av formaten utlöser ny administration när de ska fyllas i.

De administrativa kostnaderna för att sammanställa, kvalitetssäkra, komplettera och mata in data i de format som EU-kommissionen kräver kommer öka dramatiskt. Eftersom det är arbetet med att ta fram data som driver kostnader och inte själva rapporteringsmomentet (knapptryckningen) av den framtagna datan medför digitalisering ingen besparing för någon i Sverige, allra minst för reningsverken som måste göra grundjobbet åt myndigheterna. Det finns reningsverk som redan idag måste lägga ner ca 40 arbetsdagar per år för enbart rapportering.

Exempelvis innebär begreppet bräddningar såsom det definierats i artikel 2 en stor bevis-, utrednings- och rapporteringsbörda. Olika slags bräddningar måste skiljas från varandra beroende på de bakomliggande orsakerna. Varje orsak till respektive bräddning måste i så fall utredas och dokumenteras så snart den inträffat för att kunna rapporteras till EU-kommissionen. Det blir ett omfattande arbete. Sveriges ledningssystem för spillvatten sträcker sig 1,5–2 varv runt jorden och utmed detta finns ett nationellt okänt men mycket stort antal möjliga bräddpunkter, enbart antalet pumpstationer uppgår till fler än 11 000 st.

En stor rapporteringsbörda brukar kunna resultera i att de medlemsstater som är mest ambitiösa med rapporteringen förefaller ha störst problem. Då blir statistiken på EU-nivån missvisande och oanvändbar. Om Sverige trots den föreslagna definitionen rapporterar alla bräddningar oavsett orsak, kommer Sveriges avloppssystem framstå som sämre än det är i verkligheten jämfört med övriga medlemsländer och generera frågor från EU-kommissionen med anledning av artikel 5 om integrerade förvaltningsplaner.

Artikel 23 – nationella genomförandeprogram

Artikeln verkar rimlig men frekvensen behöver ändras från fem år till sex år och synkroniseras med vattenförvaltningens cykler.

Artikel 24 – information till allmänheten

Svenskt Vatten anser att **artikel 24.2** om att förse kunder med information är värdefull men kan bli tydligare, kravet kan göras enklare att följa och information kan bli mer lättåtkomlig. Vi anser att informationen ska presenteras på VA-verksamhetens hemsida, en mobilapplikation eller i annan digital form. På fakturan bör det framgå var informationen finns.

Artikel 26 – skadestånd

En ny bestämmelse föreslås i direktivet om rätt till skadestånd från bl.a. verksamhetsutövaren för skador på människors hälsa till följd av överträdelser av kraven i direktivet. I den föreslagna artikeln finns bl.a. regler om lättade beviskrav och bevisbörda som skulle kunna avvika från det nu gällande svenska regelverket och innebära högre krav på verksamhetsutövaren vid påstådda hälsoskador att motbevisa orsakerna till dem. Svenskt Vatten vill betona vikten av att regler om skadestånd blir väl avvägda och anser att beviskraven för påstådda överträdelser inte bör gå utöver de krav som gäller i svensk rätt i dag.

Skadestånd skulle kunna utlösas när spillvatten översvämmar källare vid skyfall, badande som blivit magsjuka anser att utsläpp från reningsverket är orsaken trots att fågelspillning eller andra orsaker lika gärna kan vara en förklaring. Andra exempel är påstådda sömnproblem på grund av buller eller lukt.

Direktivets bilaga 1 – krav om spillvatten

Svenskt Vatten anser att

- **Punkten D3** ökar kostnader och resursbehov för reningsverk för >100 000 pe, som ska ta ett dygnsprov varje dag för analys av BOD, COD, TOC (totalt organiskt kol), fosfor och kväve. Minimiantalet prov ökar till 365 st jämfört med det gällande direktivet, som kräver minst 24 prover per år.

Möjligheten till helgprov försvinner vilket medför att det för BOD7 kommer att krävas bemanning sju dagar i veckan för personalgruppen som sköter provtagningen. Kostnaderna för ett reningsverk att bedriva labbverksamhet på reningsverket kan komma att öka med mellan 8,5 och 13 miljoner kr/år. De blir ännu högre för dem som måste anlita externa laboratorier.

Nyttoperspektivet med att ersätta flödesproportionella veckosamlingsprov för analys av kväve och fosfor står inte i proportion till de ökade kostnaderna och hanteringen av mångdubbelt fler analyser. Vi föreslår krav på flödesproportionella veckosamlingsprover för fosfor och kväve. De ger en lika god bild av vad reningsverken släpper ut.

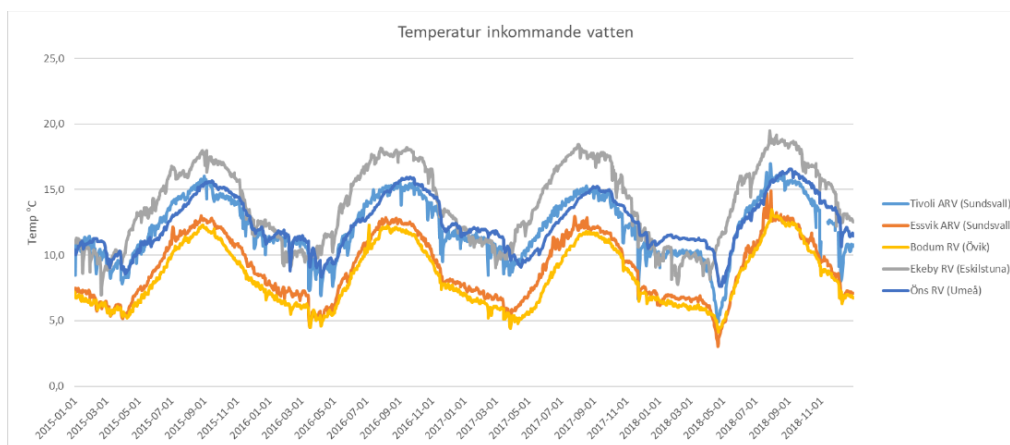
Antalet prover för analys av mikroföroreningar från reningsverk mellan 50 000–99 999 pe bör vara två prov per månad, alltså dubbelt så många som för kategorin 10 000–49 999 pe i stället för fyra gånger så många och färre än för reningsverken för >100 000 pe. För den senare kategorin bör ett flödesproportionellt prov per vecka räcka.

- **Punkten D5** bör reglera att även kraftig snösmältning, stormar, orkaner, översvämningar och andra liknande väder räknas som onormala situationer utöver kraftiga regn.
- **Tabell 1** bör kompletteras med BOD7 och koncentrationen 30 mg O₂/l. Se även våra synpunkter ovan på artikel 2, punkten 10.

I sak är det ingen skillnad mellan en miljöbelastning på 25 mg syre/l uttryckt som BOD₅ och 30 mg syre/l uttryckt som BOD₇, det är bara antalet analysdagar i laboratoriet som skiljer. Men möjligheten att få använda BOD₇ har praktisk betydelse. Transportsträckorna till reningsverk och laboratorier kan vara långa i glesbefolkade länder och nationella arbetstidslagar skiljer sig åt mellan länderna. Kostnaderna för ett BOD-prov ökar i onödan om utsläppskontrollen fordrar helgarbete.

- **Tabell 2** reglerar bland annat maxutsläpp. Svenskt Vatten föreslår att tabellen kompletteras med att kraven avser utsläpp till ytvatten. Då kan utsläppshalterna anpassas efter olika behov och till när renat avloppsvatten ska återanvändas för varierade lokala ändamål (bevattning av golfbanor, parkbevattning, spolning av gator eller isbanor etc.) för att hushålla med vatten. Om det renas för bevattning i jordbruk kan därmed kvalitetskraven i Förordningen (EU 2020/741) om minimikrav för återanvändning av avloppsvatten tillämpas utan att hamna i konflikt med avloppsdirektivets kontroll- och utsläppskrav och renas det till dricksvatten kan dricksvattendirektivets kvalitetskrav tillämpas.

Vi föreslår att gränsen för fosfor skärps till 95 procent eller 0,3 mg/l för reningsverk >100 000 pe, vilket vi motiverat i våra övergripande synpunkter ovan (sidan 5). Kravet på att överallt rena kväve ner till en utsläppsnivå på 6 mg/l som årsmedelvärde utan hänsyn till behoven i miljön och förutsättningar för att klara kravet blir orimligt. Mycket effektiv rening under den korta sommaren med mindre kallt vatten måste då kunna kompensera mindre effektiv rening under den långa vintern med kallt vatten. För att kunna underskrida nivån på 6 mg kväve/l behöver tekniken och driften inriktas på en målnivå på ca 4 mg kväve/l. Att nå målnivån kan vara svårt i södra Sverige och är mycket svårt eller omöjligt i norra. Se våra inledande synpunkter samt vår konsekvensutredning (fotnot 1).

Figur 2 visar att temperaturen i avloppsvattnet pendlar under året. Den kan gå under 10 grader Celsius i även södra Sverige men gör det under längre tid av året i norra Sverige där den kan sjunka under 5 grader.

Kväverening fungerar effektivare när vattentemperaturen stiger från 16 grader Celsius. Effektiviteten sjunker vid lägre temperatur än 16 grader och under 10 grader Celsius sjunker den påtagligt för att helt avstanna vid ca fem grader Celsius. Ska en överstatlig reglering ha någon mening som basnivå för hela Europa måste värdena som regleras kunna följas överallt. Svenskt Vatten anser att den reglerade maxhalten för kväve bör differentieras med avseende på reningsverkets storlek och vattentemperatur.

När kravet formuleras för utsläpp till kvävekänsliga ytvatten bör även följande beaktas:

- Kväverening ska kunna införas där behov i miljön finns oavsett lokalklimat men kravnivån behöver anpassas till klimatologiska förutsättningar och tätbebyggelsers storlek.
- Alla reningsverk i Europa för minst 500 000 pe finns söder om 61 breddgraden och mest troligt finns inga av den storleken på så hög höjd över havet att vattnet blir kallt.
- Kraven på kväverening bör bli strängare än kraven i det gällande avloppsdirektivet,
- Kravnivån för kväveutsläpp bör skärpas automatiskt om det inkommande avloppsvattnet till reningsverket blir varmare som följd av ett allt varmare klimat,
- Reglerna måste fungera också om det inkommande spillvattnet från tätbebyggelse blir kallare för att anslutna fastighetsägare i ett energieffektiviserande Europa börjar återta den värmeenergi som de själva tillfört och därför äger.

Vi föreslår därför krav på:

- 12 mg kväve/l eller 75 procent rening räknat som årsmedelvärde för reningsverk för mellan 10 000 och 100 000 pe,
- 8 mg kväve/l eller 80 procent rening räknat som årsmedelvärde för reningsverk >100 000 pe, och
- 6 mg kväve/l eller 85 procent rening räknat som årsmedelvärde för reningsverk >500 000 pe.

Kravet kommer att kunna tillämpas i stora delar av EU under hela året, men inte på platser där avloppsvattnet har för låg årsmedeltemperatur. Därför föreslår vi att när årsmedeltemperaturen på inkommande avloppsvatten varit lägre än 10 grader Celsius ska följande accepteras:

- 15 mg kväve/l eller 70 procent rening räknat som årsmedelvärde

Det här sättet att reglera på tar hänsyn till att biologisk rening av kväve ganska snabbt försämrar vid sjunkande vattentemperatur men återhämtar sig långsamt när temperaturen sedan stiger. Vattentemperaturen kan fluktuera periodvis, exempelvis när snö tinar och bildar smältvatten eller tjälen släpper växelvis med att kylan återkommer och ny snö eller regn faller. Förslaget tar även hänsyn till att längden på vinterperioderna mellan länderna och inom varje land varierar geografiskt och på olika höjd över havet samt från år till år vilket påverkar reningen.

- **Not 1 under tabell 2** anser Svenskt Vatten måste skrivas om till motsatt innebörd. Den är nu riktad specifikt mot sjörika länder som Sverige och Finland men det saknas vetenskapliga skäl för att neka sjörika länder att få ta hänsyn till kväveretention. Detta fastställdes i 2009 års dom i EU-domstolen där Finland och Sverige tillsammans vann målet mot EU-kommissionen om kväveretention. Det föreslagna förbudet medför bara kostnader utan mervärde för miljön. Lokala behov av att rena kväve kan ibland finnas för att minska belastningen av ammonium på t.ex. en mindre sjö eller trång havsvik, men då bör reningskravet ställas specifikt för att skydda vattenmiljön i sjön eller havsviken och inte generellt för att skydda miljön i havsbassängerna.

Vi föreslår att noten i stället bör lyda "*natural nitrogen retention may be taken into account in the calculation of the minimum percentage reduction*" ("naturlig kväveretention får tillgodoräknas vid beräkningen av den procentuella reduktionen"). Då blir det tydligt att retentionen får tillgodoräknas och det uppstår inga tvistigheter om det.

Tabell 3. Svenskt Vatten föreslår att de ämnen som omfattas ska väljas utifrån tydliga syften såsom "miljökvalitetsnorm", kvalitetsfaktor för ekologisk status", "giftig för fisk, "svårnedbrytbara" eller liknande. Förslaget riskerar annars skapa en olycklig kollision med EU:s MKN-direktiv som reglerar gränsvärden för mikroföroreningar och bedömning av kemisk status och en ny kollision med EU:s ramdirektiv för vatten, utöver kollisionen med försämringsförbudet och Weserdomen.

Vi ifrågasätter därför noterna och valet av substanser i kategori 1. De betecknas vara "very easily treated" men det är svårt att förstå vad som avses. Detsamma gäller kategori 2 och beteckningen "easily disposed". Det går inte att förstå på vilken grund ämnena tagits med.

Vi ifrågasätter också valet av korrosionshämmaren benzotriazol i kategori 2 och anser att det vore bättre att reglera ämnen som är läkemedel eller ingår i kosmetika. Ämnet finns reglerad i Schweiz som en av flera indikatorsubstanser som ska renas till 80 procent men Schweiz val av substanser saknar koppling till kvalitetskrav på vattnet i recipienter¹⁴ och Schweiz är inte EU-medlem. Svenskt Vatten bedömer att EU-kommissionen alltför mycket har inspirerats av Schweiz sätt att reglera kontroll av läkemedelsrening, utan att beakta samspelet med EU:s övriga miljölagstiftning. Valet av ämnen passar dessutom illa ihop med att läkemedels- och kosmetikaindustrin ska finansiera reningen genom ett utvidgat producentansvar.

Kravet på 80 procents rening kan behållas, men då är det extra viktigt att de ämnen som får räknas in i procentsatsen väljs ut mycket noga. De ska också vara tekniskt möjligt att nå 80 procent. Detta ska fungera även när MKN-direktivets parametrar blir fler. Det finns annars risk för att kravet på 80 procent reduktion av de föreslagna ämnena kommer att vara styrande och kräva att reningen anpassas efter kraven och inte det faktiska behovet.

¹⁴ Beställargrupp för minskade läkemedelsrester, mikroplaster och andra föroreningar via avloppsreningsverk, bilaga 2; [Svenskt Vattens Meddelande M147](#), oktober 2019.

Att uppfylla utsläppskontrollkraven av mikroföroreningar i avloppsdirektivet garanterar inte att vattendirektivets och MKN-direktivets miljö kvalitetskrav uppfylls och vice versa. Ändras inte de reglerade ämnena behövs en ventil i tabell 3 som löser en eventuell konflikt mellan direktiven, alternativt att det tydligt framgår av såväl artikeln som av tabell 3 i bilaga 1 att ämnen i kategorierna 1 och 2 inte är bindande att följa utan bara utgör stöd för driften.

Vi noterar att MKN-direktivet kan komma att reglera PFAS24, men idag finns ingen teknik för att ta bort sådana PFAS som har korta kedjor men ingår i PFAS24. Den dag sådan teknik finns bör möjligheterna ses över att också införa PFAS24 som parameter för utsläppskontroll.

Direktivets bilaga 2 – övergödningskänsliga områden

Svenskt Vatten avstyrker med bestämdhet lydelsen av punkten 1. I den står utan nyansering att alla avrinningsområden vars vatten når alla delar av Östersjön är övergödningskänsliga – från Bottenviken och söderut runt Skåne och vidare upp till Göta Älv. Havsområdena må vara övergödda, men i norra Sverige på grund av fosfor. Den generella lydelsen saknar vetenskaplig grund när den utlöser generella och orimligt långtgående krav på kväverening i norra Sverige enligt artikel 4 och dessutom utan hänsyn till kallt klimat enligt artikel 13, trots att fosfor är det tillväxtbegränsande näringsämnet. Enstaka kustvattenförekomster kan vara kvävekänsliga enligt EU:s ramdirektiv för vatten men i de fallen baseras krav på kväverening på en nyanserad och sakligt grundad behovsbedömning.

Konsekvenserna av punkten 1 blir orimliga och åtgärderna blir felriktade.

Vi anser att EU genom ett tekniskt direktiv som avloppsdirektivet inte ska överpröva den bedömning av miljö kvaliteten som EU har reglerat genom de båda ramdirektiven för vatten respektive haven och vad länderna inom Helsingforskonventionen kommit fram till baserat på omfattande forskning. I stället bör avloppsdirektivet helt och hållet hänvisa till bedömningarna som gjorts enligt de båda ramdirektiven.

Slopas eller ändras punkten 1 kvarstår likväl effekten av **punkten 2**. Den anger att även reningsverk i alla områden som i närtid kan bli övergödda ska rena både fosfor och kväve till minst den reglerade utsläppsnivån, men artikel 18 eller punkten 4 i bilagan kan kräva ännu mer. Därmed ställs krav på reningsverk att rena kväve om inte utövaren av verksamheten kan visa att det saknas risk i närtid för övergödning. Vad som är närtid är svårt att definiera och det är ingen enkel uppgift att visa om risken finns i närtid eller uppkommer senare eftersom det handlar om en glidande förändring över tid.

Genom punkten 2 dubbelregleras krav på ett krångligt sätt som redan följer av mindre krångliga krav i EU:s ramdirektiv för vatten om åtgärder, åtgärdsprogram och förvaltningsplaner.

Direktivets bilaga 3 – lista över produkter som omfattas av utvidgat producentansvaret

Svenskt Vatten tillstyrker att humanläkemedel enligt direktivet 2001/83/EC och kosmetiska produkter enligt EU-förordningen (EC) 1223/2009 ska omfattas av producentansvar.

Direktivets bilaga 5 – integrerade förvaltningsplaners innehåll

Svenskt Vatten anser att kraven är alltför detaljstyrande, otydliga, byråkratiska, aningslöst författade och därmed också svårigenomförbara. Vi anser att bräddningar kan regleras men att hantering av dagvatten som inte leds till reningsverket ska lämnas utanför avloppsdirektivet. Åtgärder för bättre dagvattenkvalitet bör även fortsättningsvis vara behovsstyrda utifrån ramdirektivet för vatten.

Beträffande **bräddningar** föreslår vi att medlemsländerna ska göra riskbedömningar av bräddningar som är samordningsbara med sådana riskbedömningar som ska göras enligt EU:s nya dricksvattendirektiv. Dessa är i sin tur samordningsbara med EU:s ramdirektiv för vatten och EU:s översvämningdirektiv. Riskbedömningarna bör begränsas till hur bräddningar kan påverka miljön och människors hälsa och till planering av åtgärder mot dessa. Då går det att göra integrerade lokala planer för ledningssystemen för både avlopp (minska bräddningar) och dricksvatten (minska läckage) som kan få lokal konkret nytta.

Frågan om hantering av övrigt **dagvatten** och därmed klimatanpassning går långt utanför vad som lämpar sig att reglera i ett tekniskt EU-direktiv. Det är inte rimligt att tro att EU och EU-kommissionen kan detaljstyra och följa upp frågan på ett meningsfullt sätt.

Ska det vara någon mening med att göra planer måste de kunna genomföras i verkligheten och inte bara rapporteras till EU-kommissionen. Hantering av dagvatten och klimatanpassning är en mycket komplex fråga som fordrar dialog, samverkan och förankring över kompetens-, ansvars- och äganderättsgränser och över administrativa gränser. Sådant arbete måste utgå från varje lands förutsättningar, traditioner av samverkan och lagstiftning. Frågan påverkar fysisk planering i befintlig bebyggelse och av ny bebyggelse vars vatten rinner ner i befintliga i rörsystem och ovan jord. Den påverkar ledningsrättsfrågor, intrång på privat mark och äganderätt, trafikplanering, gatuutformning och snöröjning, effekter av havs- och vattennivåhöjningar eller av torka, flöden av vatten från åtgärder uppströms i avrinningsområdet och allt annat som hör planering av ett samhälle till.

Punkten 1. Svenskt Vatten anser att punkten behöver skrivas om. Kraven innebär att det ska finnas kommunvisa analyser av alla uppsamlingsområden för dagvatten som leds till reningsverken som artiklarna 5.1–5.3 är tillämpliga på. Analyserna ska vara baserade på a) detaljerade beskrivningar av de ortsvisa ledningssystemen och hur mycket spillvatten och dagvatten dessa kan lagra (storage capacity) och på reningsverkens kapacitet att rena avloppsvatten när det regnar. Eftersom det rör sig om påverkan på reningsverk avses i den här punkten bara sådant dagvatten som leds bort i en kombinerad ledning (se våra synpunkter ovan på förslaget till definition av dagvatten).

Underpunkten b) om en dynamisk analys av flödena av dagvatten (run off enligt definition i artikel 2 punkt 5) och spillvatten (urban wastewater enligt definition i artikel 2 punkt 1) när det regnar är oklar. Den avviker från punkten 1 genom att utgå från att dagvattnet leds till recipienten utan att passera reningsverket och bör därför utgå som underpunkt. Det står att analysen ska bygga på en hydrologisk, hydraulisk modell för vattenkvalitet som beaktar klimatprognoser och bedömningar av föroreningar som kan påverka recipienterna när det regnar. En modell och bedömning som ska beskriva hur föroreningar i dagvatten sprids och var de leds förutsätter att det finns indata om vilka föroreningar som finns i dagvattnet och varifrån de kan komma samt om hur dagvattenflödena rinner. På en enda ort kan det finnas 100-tals dagvattenutlopp och flödesproportionell provtagning vid ett enda sådant utlopp kan kosta 100 000 – 200 000 kronor i enbart investering - drift, skötsel och personal oräknat.

Regnets intensitet varierar inom samma tätbebyggelse och det blir olika kopparhalter i dagvattnet från ett område vars hus har koppartak jämfört med från ett område utan sådana tak. Hur koppar då påverkar spillvattenkvaliteten in i reningsverket går inte att bedöma eftersom spillvattnet i den kombinerade ledningen också innehåller koppar som kommit från använt dricksvatten (kopparledning) och som vid regn späds ut med ökande spillvattenflöden men på olika sätt beroende på var regnen faller. Halterna av olika föroreningar kan i stället mätas i reningsverket när så behövs.

Punkten 2. Planerna ska innehålla mål för att minska belastningen av föroreningar från bräddningar (enbart regnorsakade) och dagvatten. Men mål och planer av det här slaget kan inte huggas i sten och som punkten 2 är skriven blir målet under underpunkten a) bindande att nå på grund av kraven i) och ii) om datumreglerad måluppfyllnad till 2035 och 2040.

Vi avstyrker målet. Det kan finnas många hinder och svårigheter att bemästra för att nå det och det är inte säkert att det går hur gärna man än vill. Till exempel kan tätade ledningar minska inläckaget av grundvatten så att ledningarna visserligen har en större kapacitet när det regnar, men en sådan åtgärd måste vägas mot risken för översvämningar och sättningar i hus och gator som byggts när grundvattennivån var låg. Hus och gator ska inte behöva förstöras för att målet ska kunna nås.

Ny kunskap kommer löpande fram om ledningar som varit nedgrävda i marken i många decennier med varierad grad av dokumentation liksom information om gamla ledningsrätter och markavvattningsföretag m.m. Spillvatten kan även ledas över nationsgränser och då saknar den som har ansvaret den jurisdiktion som behövs för att kunna följa ett bindande mål (se nedan under punkten 3). Mål kan därför inte datumsättas och detaljregleras av EU och riskbedömningar och planer måste lokalanpassas.

Kommissionens föreslagna mål för bräddningar (underpunkt a till punkten 2) avser den årliga belastningen i det uppsamlade spillvattenflödet vid torrväder. Det framgår ingenstans om ordet belastning (load) syftar på syreförbrukande ämnen eller någon annan förorening eller på vattenvolymen. Tillgängliga data om bräddningarna kan inte användas effektivt eftersom bara regnorsakade bräddningar ska räknas trots att alla bräddningar belastar miljön oavsett orsak (se våra synpunkter ovan om artikel 2 punkten 6).

Där mer än en procent fortsätter att brädda när VA-huvudmannen gjort åtgärder på sina egna ledningar är de anslutna fastighetsägarnas servisledningarna sannolikt i dåligt skick. Dessa kan inte VA-huvudmannen åtgärda. Någon myndighet behöver då ges rätt att ingripa på privat mark mot enskilda anslutna fastighetsägare.

Svenskt Vatten föreslår i stället att en procent ska utgöra ett bindande kriterium i artikel 5 om att ha en plan för att åtgärda bräddningar. Då får målet en bindande verkan för framtagning av planer men inget orealistiskt måldatum sätts för när bräddningar måste vara åtgärdade. Alternativet till detta är att ha ett mål som bara ska vara till lokal hjälp. I så fall bör ett tillägg av orden "ej bindande" säkerställa att målet inte är lagligt bindande.

Oavsett om en procent är ett kriterium i artikel 5 för att ha en plan eller är ett icke-bindande mål i bilaga 5 bör det avse en beräknad bräddad årsvolym oavsett orsak som är maximalt en procent av flödesvolymen uppmätt i reningsverket. Det räcker för att hålla kontroll över de kombinerade ledningarnas kvalitet och kapacitet.

Svenskt Vatten avstyrker underpunkten b) till punkten 2. Den får som konsekvens att allt dagvatten ska renas eftersom det är i stort sett omöjligt att visa att utsläpp av dagvatten inte påverkar en recipient negativt. Det separerade systemet för att leda bort dagvatten från en ort kan förutom ledningar inkludera diken, småbäckar som inte är egna vattenförekomster, gator, parker och vattenföretag med eller utan känd huvudman. Ett sådant system måste konstrueras för fler hänsyn än vattenkvalitet. Mycket höga flöden av vatten kommer bli mer frekventa i och med att klimatet blir allt varmare.

Punkten 3: vi avstyrker att planen ska ange vilka aktörer som ska vidta specificerade åtgärder för att nå de bindande målen för dagvattenhanteringen och bräddningarna. Aktörerna kan vara enskilda fastighetsägare eller grupper av fastighetsägare, företag, kommuner, statliga verk, Försvarsmakten med flera.

Punkten 4: Vi avstyrker reglerna om myndighetskontroll och tillsyn över planernas genomförande. Myndigheter kan inte skaffa och upprätthålla samma specialistkompetens som VA-verksamheterna, park- och gatuhållare och privata fastighetsägare har. I stället blir ansvaren otydliga. Vi anser att ansvarsförhållanden inom länder ska regleras genom nationell lagstiftning.

Vi påpekar att avloppsledningar kan passera inte bara läns- och kommungränser utan även nationsgränser. Ingen i Sverige har jurisdiktion i ett annat land. Åtgärder mot bräddningar på den svenska sidan gränsen skulle kunna förutsätta myndighetsingripanden i det andra landet mot det landets VA-huvudman och fastighetsägare som är anslutna till avloppsnätet. Exempelvis leds avloppsvatten från Torneå i Finland till Sverige och renas i Haparandas reningsverk.

Elisabeth Unell
Ordförande
Svenskt Vatten AB:s styrelse

Pär Dalhielm
VD
Svenskt Vatten AB

BILAGA

Förslag till vissa artiklar

Förbud mot spolbara varor

Ett sätt att marknadsföra varor på är att påstå att de kan spolas ner i toalettstolen. Påståendena kan gälla allt från toalettborstar till våtservetter. Tanken är att den uttjänta varan inte ska behöva tas om hand som avfall på ett normalt sätt.

Avloppssystemet är konstruerat för att ta emot vatten, kroppsvätskor och toalettpapper – inget annat. Toaletter är inga soptunnor för avfall, varken i fast form eller upplösta som partiklar som filtreras bort för att transporteras bort som slam. Avfall ska tas om hand enligt avfallsdirektivets regler och finansieras därefter. Kostnaderna ska inte överföras på konsumenterna av vatten med ökad risk för att det blir dyrare och påverkar miljön och människors hälsa negativt.

När avfall spolas ned i toaletterna kan avloppsledningarna sättas igen och pumpar skadas. Reningsverken belastas i onödan. Riskerna ökar för att orenat avloppsvatten bräddar så att både miljö och människors hälsa kommer till skada. Avloppsdirektivet reglerar utsläppskrav för både partiklar och kemiska ämnen och den kemiska belastningen på reningsverket från produkternas innehåll av kemiska ämnen ökar.

Sveriges VA-organisationer måste varje år rensa ledningsnät från dambindor, tamponger, strumpor, våtservetter, tvättsvampar, hållare till tandtråd m.m. Den totala mängden avfall uppgår till över 10 000 ton/år, bara i Stockholm är mängden nästan 2 000 ton/år. De nedspolade varorna stoppar pumpar, bildar proppar i ledningsnäten, sätter igen filter i reningsverken och orsakar bräddningar av orenat avloppsvatten. Kostnaderna för reparationer, åtgärder, sanering och borttransport uppgår till mångmiljonbelopp. Därtill skapar varorna arbetsmiljöproblem för personalen som ska ta bort avfallet där det fastnat.

Avloppssystemen mellan länder och inom länder är olika konstruerade och varierat känsliga på grund av ålder, olika grad av underhåll, höjdskillnader som antingen ger självfall eller fodrar pumpning av vatten m.m. Marken som ledningarna ligger i kan vara olika stabila vilket påverkar ledningarna som ligger i marken.

Företag som producerar varor som de själva anser är spolbara önskar driva på inom den globala standardiseringsorganisationen ISO att ta fram en standard för vad de anser är spolbara produkter. Syftet är att enklare kunna marknadsföra och sälja sådana varor på en europeisk och global marknad. Det är en olycklig utveckling som bör hejdas innan det är för sent.

Det finns inga garantier för att borstar, våtservetter m.m. hinner lösas upp eller garantier för att konsumenterna förstår vilka produkter som kan och inte kan spolas ned när de står framför toalettstolen med produkten i sin hand utan tillgång till informationen om spolbarhet. Spolas

de ner i individuella avlopp eller i små avloppsanläggningar som drivs av enskilda eller samfälligheter kan det bli dyrt och besvärligt för hushållen när problemen åtgärdas.

För att förhindra att uttjänade varor som vissa producenter anser är spolbara (s.k. flushabels) i ökande grad sätts på marknaden och skapar problem för avloppsreningen behövs en artikel i avloppsdirektivet som i tid motar en olycklig och felaktig utveckling – ett tillagt uppströmskrav.

Förslag till artikel om förbud mot spolbara produkter

Svenskt Vatten föreslår att en artikel införs i avloppsdirektivet med lydelsen:

”Sådana produkter, med undantag för toalettpapper, får inte sättas på marknaden inom EU som marknadsförs och tillverkas för att efter användning kunna spolas ner i avlopssystem avsedda för bortledning och rening av spillvatten eller bortledning av dagvatten.”

På engelska:

”Such products, with the exception of toilet paper, may not be placed on the EU market if they are marketed and manufactured to be flushed, after use, into wastewater systems intended for disposal and treatment of urban wastewater or disposal of urban runoff.”

Undantag från försämringsförbudet i ramdirektivet för vatten

Förslaget nedan är en mindre modifiering av ett förslag till artikel i ett utkast till nytt avloppsdirektiv som läckte från EU-kommissionen strax innan kommissionen presenterade förslaget till nytt direktiv den 26 oktober 2022. Då var artikeln tyvärr struken.

Det anser Svenskt Vatten är allvarligt eftersom EU-parlamentet uppmanat EU-kommissionen att analysera och presentera en lösning på problemet med att EU:s vattendirektiv och avloppsdirektiv inte samspelar.¹⁵

Necessary adaptation of urban wastewater collection and treatment infrastructures

Member States shall take all necessary measures to anticipate and adapt their urban wastewater collection and treatment infrastructures to address increased loads of domestic wastewater, including the construction of new infrastructures where necessary. All precautionary measures shall be taken to avoid deterioration of ecological and of chemical status of affected water bodies. Member States shall be considered to comply with the objectives set out in Directive 2000/60/EC if all following criteria are met:

(a) alternative ways to address the increase in domestic wastewater loads, including the consideration of alternative points of discharge of domestic wastewater, would not produce more environmental benefits or they would involve excessive cost;

¹⁵ Punkt 27 i EU-parlamentets resolution 9.12.2020 - ([2020/2613\(RSP\)](#)) om den framtida vattenpolitiken

(b) all technically feasible mitigation measures are set out in the authorisation of a wastewater treatment plant referred to in Articles X and Y and effectively implemented to minimise the impacts from urban wastewater on the affected water bodies including where so required more stringent emission controls, with the aim of meeting the objectives set out in Directive 2000/60/EC and the environmental quality standards set in accordance with Directive 2008/105/EC.

Compliance with these criteria shall be demonstrated in the relevant River Basin Management Plans developed under Directive 2000/60/EC.

På svenska:

Nödvändig anpassning av infrastrukturen för uppsamling och rening av spillvatten

Medlemsstaterna ska vidta alla åtgärder som behövs för att motverka och anpassa deras infrastruktur för bortledning och rening av spillvatten i syfte att minska spillvattnets belastning på miljön, inklusive vid byggandet av ny infrastruktur. Alla förebyggande åtgärder ska vidtas för att undvika försämring av den ekologiska och kemiska statusen i påverkade vattenförekomster. Medlemsstaterna ska anses följa villkoren i Direktivet 2000/60/EC om alla kriterierna nedan uppfylls:

- a) alternativa sätt att motverka spillvattnets belastning på miljön, inklusive att överväga nya utsläppspunkter, skulle inte innebära fördelar för miljön eller skulle medföra orimliga kostnader;
- b) alla tekniskt möjliga motåtgärder är beslutade av myndigheter enligt artiklarna X och Y och är effektivt vidtagna för att minimera spillvattnets påverkan på vattenförekomster inklusive, där så krävs, strängare utsläppskrav i syfte att kunna följa miljö kvalitetskraven i direktivet 2000/60/EC och miljö kvalitetsnormerna i direktivet 2008/105/EC.

Det ska framgå av förvaltningsplanerna enligt Direktivet 2000/60/EC hur kriterierna ovan följs.